

ALBÁNIE

**(přes Rakousko, Slovinsko, Chorvatsko, Bosnu a Hercegovinu,
Černou Horu a Kosovo)**

13. 7. – 5. 8. 2007

Obsah:

MAPA TRASY 13. 7. – 5. 8. 2007.....	3
DO ALBÁNIE	4
ALBÁNIE	4
Shkodër (Shkodra, Skadar)	4
Bajram Curri (Bajram Curr).....	7
Valbonë (Valbona).....	7
Bajram Curri (Bajram Curr).....	8
KOSOVO.....	9
ALBÁNIE	9
Kukësi (Kukës)	9
Peshkopia	10
Korçë (Korça)	11
Voskopojë (Voskopoja)	12
Korçë (Korça)	13
Gjirokastër (Gjirokastra).....	13
Sarandë (Saranda)	14
Butrinti (Butrint)	15
Sarandë (Saranda)	15
Berati (Berat)	16
Tiranë (Tirana).....	17
Durrësi (Durrës, Drač)	19
Krujë (Kruja)	19
Shkodër (Shkodra, Skadar)	20
ČERNÁ HORA	20
Budva.....	20
Sveti Stefan	22
Kotor.....	22
CHORVATSKO	23
Dubrovnik	23
NÁKLADY	25
LITERATURA.....	25
DALŠÍ DENÍKY	26

Poznámka k přepisu místních jmen: Albánská gramatika má dva tvary pro místní jména: určitý a neurčitý. Dle zaběhnuté konvence, používané v mapách apod. používám i já neurčitý tvar. Určitý tvar, používaný v řeči, uvádím v závorce. Kde existuje uvádím jako druhý v závorce také český název.

MAPA TRASY 13. 7. – 5. 8. 2007

DO ALBÁNIE

Den 1, pátek 13. 7. 2007

Nějak si nedokážu vybavit kdy naposledy jsem přejel tolik hraničních přechodů během jediného dne. Respektive během 27 hodin. Pátek 13. 7. v 16 h ČR – Rakousko, 21 h Rakousko – Slovinsko, 23 h Slovinsko – Chorvatsko (s jednou hodinou čekání – inu začíná sezóna), sobota v 7:30 Chorvatsko – Bosna a za 15 minut Bosna – Chorvatsko, v 11 h Chorvatsko – Černá Hora a v 17:30 Černá Hora – Albánie.

Den 2, sobota 14. 7. 2007

Ranní probuzení kolem 6. hodiny – už nás vítá chorvatské moře a namodralá záře odcházející noci. V následujících dvou hodinách zastavujeme v několika letoviscích – Makarska, Ploče apod. Kolem jen samé pensiony a skály porostlé nízkými křovinami a buksusy. Oleandry jsou jako stromy a neskutečně bohatě kvetou. Mezi Ploče a Dubrovnikem se rozkládají olivové plantáže rozrýhované zavlažovacími kanály.

Do Dubrovniku ráno přijíždíme dokonce před osmou, místo v 10 hodin. Z Dubrovniku jezdí dvakrát denně přímý bus až do Ulcinju v Černé Hoře na hranici s Albánií (10:30 a odpoledne). V 10:30 je vyprodaný a odpolední už je pozdě – chceme se do Albánie dostat ještě dnes. A tak začíná naše celodenní autobusové hopkání přes Černou Horu.

Doplňujeme zásoby v Konzumu (tak nepokrytě se jmenuje místní supermarket hned vedle autobusáku) a v 9:30 odjíždíme do Hercegu Noveho v Černé Hoře. Na přechodu do Černé Hory po krátkém čekání řidič předjíždí celou minimálně dvou hodinovou frontu, za což se mu dostává potlesku.

V Hercegu Novem musíme přestoupit na jiný autobus. Chceme přímý do Ulcinju – má jet ve 12:25. Sedáme se naproti nádraží pod strom, mezi činžáky a obědváme. Před odjezdem autobusu se dozvídáme, že přímý bus nejede, a že máme jet nejprve do Budvy a pak do Ulcinju. S blízkostí Albánie se nezadržitelně zvyšuje chaos.

Bus do Budvy neobjíždí celou boku Kotorskou – obrovský záliv, chránící ještě před 100 lety válečné loďstvo Rakouska-Uherska, nýbrž využívá trajekt v místě kde se záliv zužuje asi na půl kilometru. V Budvě jsme ve 13:40, bus do Ulcinju odjíždí 14:20.

Doprava po Černé Hoře je poměrně drahá – přinejmenším na ty titěrné vzdálenosti. Trasa Dubrovnik-Ulcinj, což může být maximálně 200 km nás přichází na 650,- Kč. A dalších 10 euro na osobu musíme vytáhnout v Ulcinju (čti [ulciň], albánsky se píše Ulqini čili [ulčin]) za taxi do Shkodëru, když zjišťujeme, že minibus do Albánie už odjel a příští jede až ráno. Zaplatit 10 euro za taxík se ale při představě minimálně stejné částky na osobu za ubytování a ještě 5 euro za zítřejší minibus (jede v 5 ráno) vyplatí. Navíc budeme v Albánii ještě dnes. Shodou okolností potkáváme Američana Thomase, se kterým se dělíme o náklady za taxi.

Silnice z Ulcinju do Shkodëru je zhruba naše okreska 5. třídy. A to na černoorské i albánské straně. Albánská je možná trochu lepší, protože je novější.

Hraniční přechod jsou budky uprostřed pustiny. Černoorský je zastřešený, albánský tvoří stavební buňky, v dohledu od prvního albánského bunkru. Procedura je rychlá a ani já s českým ani Táňa se slovenským pasem neplatíme vstupní poplatek 10 euro, který se ještě nedávno vybíral. Thomas jako Američan musí zaplatit. Tak, a jsme tady.

ALBÁNIE

Shkodër (Shkodra, Skadar)

Klid albánské krajina je umocněn pokročilým odpolednem, pomalu se šinoucími traktory po silnicích, rozpadlými bunkry, které tu a tam vykuknou z pole a bílými mešitami ve vesničkách podél silnice. Do Shkodëru přijíždíme před 18. hodinou, přes jednosměrný dřevěný most nad nimž se tyčí shkodëřský hrad Rozafa. Řidič nás vyhazuje na ulici směřující do centra, kam ale musíme dojít pěšky. Rozkopaný beton a dlažba na chodnících, díry na ulicích a oprýskané domy nás ihned vtahují do albánské reality. Navíc na mnoha místech hučí generátory, což znamená, že nejde elektřina – další albánská charakteristika. Vše ale působí klidně, i když (zatím) neznámě.

Hotel Rozafa – zvenku působící luxusně, uvnitř neskutečně zanedbaný, ze 7 pater fungují jen 3 – bude našim dnešním útočištěm. I Thomasovým, kterému ujel poslední bus do Tirany. Z horního patra – úplně vybydleného, pokoje bez dveří a zařízení – je pěkný výhled na město a hory za ním. Hotel nemá sprchy, jen vodu v umyvadle na pokoji (která se nepouští kohoutkem – ten nefunguje –, ale ventilem pod umyvadlem). Jelikož je víkend, směňujeme peníze (euro) přímo v recepci.

Jelikož nejde proud, nemáme se ani kde najíst. Otevřeny jsou jen ty dražší restaurace, které mají svůj vlastní generátor. Tak si po více než 24hodinovém kodrcání z Čech dopřáváme v jedné z nich rizoto s krevetami.

Je kolem osmé večer a začíná xhiro (čti [džiro]), čili něco jako kolečko. Albánci se obléknou do nejlepších šatů, vyrazí z domovů do ulic, korzují, na nesčetných zahrádkách si dávají *kafe turke*, prostě „socializují“. Ač jsme v muslimské zemi, je to asi jen papírová muslimská země, jelikož holky jsou oblečené adekvátně 30 stupňům Celsia, tj. minisukně, šaty na ramínkách apod. Pěkný to pohled na mladou Albánii.

Den 3, neděle 15. 7. 2007

Zůstáváme v Shkodëru. Snídáme poslední zbytky co jsme měli na cestu do Chorvatska a ještě než bude vedro vyrazíme na Rozafu – hrad, chloubka Shkodëru, po němž je pojmenován i náš hotel. Vedro je ale už teď v 10. Pěšky nám to trvá asi 45 minut – hrad je na jižním okraji města. Trošku do kopečka a jsme nahofe.

Hrad je poměrně rozsáhlý – zabírá celý velký kopec strážící soutok řek Buna, Kiri a Drini na jižním okraji Shkodëru. Výborná strategická poloha. Z hradu stojí celé hradby se vstupní branou, kostel sv. Štefana a pevnost – většinou dochovány z doby, kdy oblast ovládaly Benátky. Kostel je pobořený, ale stále dává představu jak zde vypadaly kostely ve 13. století, ze kterého pochází. V 15. století, v době vlády Otomanů, byl přestavěn na mešitu. Vedle kostela jsou kruhové otvory do země. Ve skutečnosti vedou do velké podzemní cisterny, kde se shromažďovala voda.

Nejlépe zachovalá je poslední – pevnostní – část. V jedné z kamenných budov pevnosti je malé muzeum, ve druhé restaurace. Z pevnosti vedly podzemní tunely do všech částí hradu, dnes však nejsou přístupné.

Výhled zpět na Shkodër a Albánské Alpy za ním je úchvatný, i když částečně stíněn dalším kopcem. Podle bílého dýmu hoří v horách několik požárů. Nejlepší výhled je z hradeb, odkud vidíme i jezero Shkodër a Černou Horu. Podél řek se na jih táhne úzký pás silnice do Tirany. Není to žádná dálnice, jen obyčejná dvouproutá silnice. Pod námi je několik mešit, mezi nimi mešita Olověná, nazvaná podle materiálů z něž je její střecha.

K Olověné mešitě se vydáváme cestou zpět. Je to trochu zacházka, tak se zastavujeme v malém krámku pod hradem, kde objevujeme ovčí jogurt! Nenapadlo by mě, že by se ještě někde dělal, ale Albánie je plná překvapení.

Úzké uličky nás vedou kolem vysokých zdí a zahrad k mešitě. Pochází z 18. století a asi nejhezčí na ní je malé kamenné nádvoří, jež je i teď uprostřed dne osvětleno žárovkou nad vstupní branou. Vedle mešity je plácek s brankami – fotbalové hřiště, což je docela zajímavá kombinace.

Zpět do centra se nám nechce pěšky, tak nasedáme na bus MHD. Busy sice nejsou značené, takže se nedá poznat kam jedou, ale stačí se zeptat jestli projíždí kolem hotelu Rozafa. Většina jich tudy jede, protože hotel stojí na hlavním náměstí Pěti hrdinů.

Na oběd si kupujeme byrky – taštičky z listového těsta nejčastěji plněné špenátem, masem nebo sýrem a jako desert máme meloun koupený včera večer. Melouny jsou tu levné – 2 až 3 Kč za kilo, což je výborné, skvěle osvěží ve vedrech, která tu panují. Parno je nepříjemné, což je poznat i podle vyliďněných ulic. Následujeme příkladu Albánců a až do 5 hodin odpoledne máme siestu.

Elektrina už jde, tak by mohl jít i Internet. Ale nejde. V těch 3 kavárnách, které procházíme nám unisono oznamují, že nemají internetové spojení. To jsou tedy překážky. Tak alespoň jdeme zjistit odkud nám zítra ráno jede minibus do Komani, městečka u stejnojmenného jezera, odkud pluje loď do hor na sever. Má to být plavba krásnou přírodou a zároveň i nejrychlejší způsob jak se do hor dostat. Což už teď předznamenává jaký tady asi bude stav silnic. Nakonec jsme ale nezjistili nic, protože jsme dostali dvě protichůdné informace. Hm, tak uvidíme zítra. Nějak to dopadne.

Centrum Shkodëru určitě nepatří k nejzajímavějším na světě. Mezi oprýskanými domy září pár nových staveb, pěkně udržované jsou ale mešity a kostely. Zrovna naproti hotelu je mešita Ebu Bakr a hned za ní pravoslavný kostel a kostel sv. Františka. Stojí kousek od sebe jakoby se nechumelilo, respektive jakoby se jinde ve světě muslimové a křesťané navzájem vůbec nevyvražďovali.

Příjemná atmosféra panuje v uličkách za kostely. Slunce zapadá a stíny se prodlužují, vedro opadá, lidé usedají na židličky před restauracemi a dávají si kávu nebo pivo. V ulici Dugajeve tě Reja stále visí pouliční vánoční výzdoba, na rohu diskutují dědové a uprostřed ulice sedí jiný děda před svým krámkem s melouny. Na ceduli má napsané, že kilo melounů stojí 120 leků, což by bylo astronomických 30 Kč. Skutečnost je ale jiná – desetinová. Před zhruba 20 lety provedla Albánie měnovou reformu, kdy „škrtla“ jednu nulu. Nový lek tedy měl hodnotu deseti starých leků. Ani za těch 20 let si však Albánci na nové počítání nezvykli a ceny stále udávají ve starých lecích. Alespoň tedy při ústní komunikaci. Na cedulkách bývají ceny napsané správně. Tenhle děda se ale i na své ceduli tvrdšíjně drží starých leků a kilo melounu pro něj stojí 120 leků (starých). Pokud byste jej od něj koupili, spokojí se jen se 12 leky (novými).

Zapadáme do malé jídelny, který vlastní postarší manželský pár. Oba jsou trochu před námi cizinci nesmělí, ale příjemní. U pultu mají vylepené menu, z kterého si vybíráme pilaf (jednoduché rizoto), fazole, salát z čerstvé zeleniny a jogurt. K tomu dostáváme automaticky chleba a vodu s ledem. Vše chutná fantasticky. Po dlouhé době mají rajčata rajčatovou a okurka okurkovou chuť – nesrovnatelnou s tou umělou hmotou v našich obchodech. Říká se, že ovoce a zelenina jsou v Albánii vlastně bio. Zemědělci nemají peníze na chemické postřiky, tak používají přírodní metody. Podle této zeleniny tomu docela věřím. Stejně tak jogurt je výborný, tučný, doslova s kusy smetany. Rýže je taky kvalitní – asi ne basmati, ale voní podobně. Je to požitek a to jsme jen v té nejobyčejnější jídelně.

Kolem sedmé večer opět začíná xhiro. Davy lidí se vynořují na předtím liduprázdných ulicích a korzují – příjemné na procházku před spaním.

Den 4, pondělí 16. 7. 2007

Busy do Tirany jezdí přímo z náměstí Pěti hrdinů. Pokud se však chceme dostat někam jinam, musíme nejprve najít místo odkud jezdí doprava – autobusové nádraží ve Shkodëru není. Je to opruz, ale je to tak. Včera odpoledne jsme

v hledání busu do Komani neuspěli, dnes ráno ale máme štěstí na první pokus. Vstáváme kvůli tomu v 5.15, bus by prý mohl jet už v 6.

Ulice jsou plné lidí, do práce hodně jedou na kolech. U přechodů postávají ženy a v PETkách prodávají mléko. Vydáváme se od hotelu po ulici Marin Varleti směrem na jihovýchod. A na druhé křižovatce hned vlevo za rohem opravdu stojí minibus. Vyjíždíme v 6.30 a vyrážíme na východ.

Silnice opravdu nejsou nic moc. Stavíme v městečku Qyrsaç, kde nastupují další cestující a někteří si kupují jídlo na trhu. Babka sedící vedle Táni ji nabízí banán a šlupku od svého vyhazuje dveřmi na ulici. To je zde nejběžnější způsob úklidu. Podle toho také ulice, ale i řeky a pole, vypadají.

Stoupáme po serpentínách do kopců. Přehupujeme se přes sedlo a najednou se před námi objevuje jezero Komani. Komani byly spolu s jezerem Fierzë vytvořeny v 70. letech 20. století přehrazením řeky Drini. Kvůli stouplé hladině jezera bylo dokonce přemístěno město Kukës. Vznikla tak desítky kilometrů dlouhá přehradní nádrž a na ní hydroelektrárny vyrábějící většinu albánské elektřiny. Paradoxně se blízkost jezer ke Shkodëru vůbec nijak neprojevuje – výpadky elektřiny jsou na denním pořádku.

Zdejší krajina je pro mě trochu zvláštní. Chybí mi tady stromy. Je tu spousta nízkých keřů *maquis*, ale téměř žádné stromy. A tak to bylo i na pobřeží v Chorvatsku a Černé Hoře. Díky tomu máme lepší výhled do krajiny. Na sever se vlní kopce a mezi nimi i v dálí prosvítá hladina jezera. Jezero se do kopců zakusuje a vytváří jakési fjordy. O cestě lodí po jezeru Komani se říká, že patří k nejscéničtějším na světě.

Cesta do Komani trvá asi dvě hodiny poskakování v serpentínách jednou vysoko nad jezerem, jindy téměř na úrovni hladiny. Výhled je nádherný. V Komani přejíždíme jezero po mostě, na kterém stojí ve směru naší jízdy kolona aut. Její smysl chápeme až když se na druhé straně jezera vyšplháme do kopce k přehradě a krátkým tunelem se dostáváme k přístavišti lodí. U něj je parkoviště jen pro asi 10 aut, proto celou kolonu nechávají do příjezdu trajektu (vozíčko i auta) čekat dole.

Právě přijel malý osobní trajekt, na příjezd velkého se teprve čeká. Potkáváme skupinku šesti Čechů, kteří přijeli do Albánie ze severu a teď míří stopem do Kukës.

Veřejná doprava je v Albánii pro nezávislé cestování trochu nepraktická. Z menších měst odjíždí minibusy většinou jen ráno nebo dopoledne, což v případě nutnosti jet jindy znamená buď počkat do druhého dne nebo stopovat. Je to pozůstatek z dob let 1997-8. Tehdy po zhroutilí pyramidových fondů, do nichž nemalá část Albánců uložila všechny své úspory, došla lidem trpělivost. Vtrhli do ulic, rabovali, ničili a vypalovali státní i soukromé majetky. Z vojenských skladů se mezi Albánce dostalo několik miliónů střelných zbraní a na silnicích začalo být především v noci nebezpečno. To vše navíc umocněno krizí v Kosovu v dalším roce, kdy se u hranic s Kosovem na severu Albánie ukrývali kosovští partyzáni napadající srbské cíle v Kosovu. Přepadení i civilistů bylo na denním pořádku, a tato nedůvěra v nebezpečné noční cestování v Albánii stále přetrvává. Spolu s neschopností zvyknout si na 20 let starou měnovou reformu jde o další příklad jakési zvláštní albánské setrvačnosti, možná až strnulosti. Pokud tu taková setrvačnost je, tak každou větší změnu tráví až desítky let. Pak je celkem nabíledni proč je ekonomický stav Albánie takový jaký je. Na druhou stranu letitá naprostá izolace Albánie od zbytku světa za Hodžova režimu prostě musela na lidech zanechat stopu. A toto je nejspíš její důsledek.

Lod' vypadá jako autobus – uprostřed paluby je dlouhá kajuta se sedadly a okny, přesně jako v autobuse. Kolem kajuty je úzká paluba tak pro jednoho člověka, obehnaná zábradlím. Řidič má normální volant. Podle německých nápisů odhaduju, že jde asi o 50 let starou výletní lod' z Německa nebo Švýcarska.

Okolní kopce porostlé nízkými keři vypadají kouzelně. A syrově. Blankytně modrá obloha se odráží ve vodní hladině. V hladině, kterou bych tedy z důvodu její relativní izolovanosti očekával čistší. Místo toho plujeme „koloniemi“ PET lahví a obalů od čokolád – hlavně ve druhé polovině plavby. Odlehlost této oblasti, kam prakticky nevedou silnice, si vybírá svoji daň právě v jezeře. Lod' je hlavní dopravní prostředek a kde jsou Albánci, tam jsou i odpadky. Hory odpadků, zde moře... vlastně „jen“ jezero. Na lodi je možné si koupit malé snacky a určitě uhodnete kde končí jejich obaly.

Lod' se občas přiblíží ke břehu a zastaví. Někde jsou v dohledu vidět domy, jinde nikde nikdo. Respektive nikde nikdo do doby než přirazíme ke břehu – pak se z křoví vynoří cestující, případně z lodí někdo vystoupí a zmizí v křoví. Ta odlehlost je fascinující.

Jezero se většinou rozlévá mezi křovinatými kopci. Na několika místech však proplouváme poměrně úzkými soutěskami ve vysokých skalních masívech. Občas to dokonce vypadá tak, že lod' jede přímo proti skále a pokračování jezera se zjeví až v posledním okamžiku.

Po 2,5 hodinách doplouváme na konec jezera, do Fierzë. Není tady nic kromě malé kavárny s posezením venku. Na břehu čeká kolona taxíků a mikrobusek, které cestující odvezou dál. Dokonce až do Gjakovy v Kosovu. Tam míří i mikrobusek, do kterého nasedáme.

My však míříme jen do Bajram Curri, což je správné město oblasti Tropoja, jež hraničí s Černou Horou a Kosovem. Do Tropoje je daleko lepší spojení z Kosova než z Albánie. Z Bajram Curri vede do Gjakovy nová silnice, kdežto z Tirany je potřeba jet lodí nebo se kodrcat po rozbitých horských cestách. V době, kdy se Albánie zcela uzavřela vůči světu tak byla tato oblast od okolí prakticky izolovaná. Nyní je situace lepší a Albánci zde na severu se cítí hodně spojeni s Albánci v Kosovu. A to nejen díky lepšímu silničnímu spojení.

Do mikrobusu přisedá Fadil Berisha, ukecaný Albánec s americkým přízvukem. Postupně se dozvídáme, že od 5 let žije v Americe, kde se stal asi nejznámějším fotografem albánského původu. Doma v Albánii je jen na skok, protože připravuje knihu o Albáncích. Sem na sever přijel udělat pár fotek z údolí Valboně, které je známé svými drsnými horaly. Dál bude pokračovat do Prištiny v Kosovu, kde zase organizuje Miss Kosovo. Fotil mimo jiné i Miss Universe, Miss USA atd. Stránky má <http://www.fadilberisha.com>.

Vyrazíme po příjezdu velkého trajektu a od jezera se drápeme po silniče do kopců podél divoké Valbony. Fadil komentuje krásu krajiny. Je to docela živel, moc dlouho se neudrží, když ho něco zaujme a hned se k tomu vyjádří.

Bajram Curri (Bajram Curr)

Na Bajram Curri je vidět, že bylo postaveno z ničeho a nedávno. Má takovou zvláštní polohu. Sice je na úpatí hor, ale jakoby na svahu. Uprostřed je paneláková část, kolem malé baráčky a pusté náměstí. Na dvou hlavních ulicích se pod stromy táhne trh a pár kaváren a restaurací. Tady vystupujeme a jelikož jak Fadil tak my míříme dál na sever do údolí Valboně, jdeme společně zjistit jak se tam dá dostat. Na odjezd veřejné dopravy, která jezdí nejvíce ráno a dopoledne, je už totiž poměrně pokročilá doba – kolem 13 h.

Fadil má díky albánštině za chvíli jasno. Mezi zjišťováním kdy a odkud jede minibus (není tady žádná pevná zastávka) stihne udělat i pár fotek zdejších stařešinů. Vidět ho „fungovat“ je zážitek. Prostě živel. Inspirativní.

Minibus odjíždí asi za hodinu od jedné jídelny v sousedství paneláků. Fadil, poplatný své živelnosti, musí být v pohybu, tak neustále spěchá. Nechce čekat na minibus a pojede taxíkem.

Usedáme v jídelně na oběd. Tedy já, Táni ještě nemá hlad. Mají tu jen jediné jídlo – těstoviny, maso v omáče a chleba, každé tradičně na vlastním talíři. Porce je to pořádná – pravá horalská. Ochutnávám i pivo – Peja z Kosova (jak jinak, že). Je výborné.

Je vedro, i když už jsme v horách. Potí se i krávy, které se pasou mezi paneláky. Zdejší rok je podle všech nadprůměrně teplý. Už před naším příjezdem do Albánie tu zažili jednu veder 40stupňových veder a podle počasí ve Shkodëru se zdá, že nebyla poslední.

V 8místném minibusu se nás mačká 15. Kupodivu ale netrpíme nějakým zvláštním nepohodlím. Asi je to i tím, že snad všichni v autě se znají, takže atmosféra je pohodová. Hned za Bajram Curri sjíždíme na drncavou horskou cestu, po které se kodrcáme hodinu a půl. Hory jsou čím dál tím hezčí. Trochu stoupáme, proto už se objevily i stromy – to je asi celý ten rozdíl.

Původně jsme chtěli jet až do vesnice Valboně, ale nakonec vysedáme asi 5 km před ní, kde je malá dřevěná restaurace Rilindja, kde se dá i přespat. Fadil už tu sedí a baví všechny kolem. V New Yorku nechal nahrát album albánské folklórní hudby, které teď pouští a propěvuje si.

Rilindju vlastní Alfréd, mladý Albánec, jenž žije s rodiči ve stavení asi 2 km odsud. Stavení předělal na ubytovnu pro turisty. Najdou se tam místa pro Fadila a pro nás. Nakonec tedy nebudeme muset shánět bydlení ve vesnici, jak jsme zamýšleli. Alfréd nás k sobě domů bere hlučným džípem.

Valbonë (Valbona)

Stavení, skládající se z několika budov, je postaveno z kamenů a došek. Údolí Valbonë ústí jen pár kilometrů odsud. Říčka se tam rozlévá do široka a strmé stěny okolních hor se od sebe oddalují. Na svahu nad stavením hoří les. Batohy necháváme v naší minimálnosti pro dva. K bydlení jsou tu další dvě větší místnosti a Alfréd přestavuje i půdu.

Fadil mezitím odjel s Alfrédem do údolí. Vydáváme se za nimi pěšky. Potkáváme je kousek od stavení. Z Fadila už je opravdu Američan – všechno už stačili shlédnout. Odhadnul to na pár ruin, udělal pár fotek a jedou zpět. A jak se později dozvídáme ještě ten večer odjel do Kosova.

Je 5 hodiny odpoledne, slunce stále praží, ale teplota je příjemnější než v Shkodëru – dá se i docela dobře žít. Ploužíme se po horské cestě do kopečka k ústí údolí. Na pravé straně nad námi praská hořící les, pod ním přes kameny skotačí říčka. Míjíme opuštěný mlýn a po pár desítkách metrů se nám otevírá krásný výhled na široké údolí, v němž leží vesnička Valbonë. Vzduch na druhém konci údolí je zamlžen kouřem z dalšího požáru.

Valbonë není úplně odlehlá vesnice – vedou sem i elektrické dráty. Dříve to bylo letovisko pro bohatší Albánce. Uprostřed údolí se ještě tyčí ruiny velkého státního hotelu, který byl vyrabován a vypálen při nepokojích v roce 1997. Přesto je zde neskutečný klid a ani ruina hotelu ani všudypřítomné bunkry idyle vlastně ani nevadí.

Vesnice je roztažena podél hlavní nezpevněné cesty. Domy jsou roztroušeny po celém údolí, takže tak trochu připomínají údolí samot. Údolím se táhne stuha říčky Valbonë, stříbrně se třpytící ve svitu slunce blížícího se k obzoru.

Škrábeme se na kopeček vedle hotelu. Odsud je dobrý výhled zpět k ústí údolí. Vedle hotelu vykukuje ze země bunkr strážící přístupovou cestu a říčku. Po cestě pobíhají kozy, krávy a procházejí se místní – je akorát čas na xhiro. Jinak je tady pusto. Jedině škola – docela nová – má červené hliněné tašky. Ostatní usedlosti jsou kamenné s taškami doškovými. Pár stavení je vypálených do základů – taky pozůstatek nepokojů v roce 1997. Přefrčím kolem nás nákladní auto, za jehož volantem stačíme zahlédnout asi 12letého kluka. Inu, horalové.

Jakmile slunce zapadá za horský hřeben, vydáváme se zpět do Alfrédova domu. V poslední sluneční záři se zvýraznil kouř z požárů, na které jsme mezitím zapomněli. Požár nad Alfrédovým domem se za těch pár hodin co jsme byli

v údolí stačil posunout a pár metrů dál. Je ale tak nepřístupný, že se nedá žádným způsobem hasit. Můžeme se na něj jen dívat.

Večer si sedáme na dvorek a nad melounem a mapou vymýšlíme jestli tady zůstaneme ještě další den. Je tu krásně. Na druhou stranu ubytování je drahé (kolem 15 USD na člověka) a túry po okolí by byly pro Tánu s mimi už asi náročné. Tak nakonec budeme ráno pokračovat dál na jih.

Den 5, úterý 17. 7. 2007

Brzké vstávání nám nedělá problém. Je vedro. Ke snídani máme výborný chleba, čerstvý sýr, máslo, olivy. Loučíme se s celou rodinou a vyrážíme podél plotu k hlavní cestě údolím.

Minibus je už skoro plný – většinu lidí nabral už ve Valboně. Stejně jako cestou sem je v něm veselo, všichni se znají. Připomíná mi to moje dětství, kdy jsem jezdili na chatu autobusem, kde se taky všichni znali.

Idylická jízda netrvá moc dlouho – píchli jsme kolo. Ještě před deseti lety by to byla situace na hodiny čekání – než někdo dojde do nejbližší vesnice. Ale dnes v době mobilů? Řidič se škrábe na nejvyšší kámen, kde je lepší signál a volá známému. Za půl hodiny přijíždí modrý nákladní mercedes – včera jsem ho viděli stát u jednoho stavení ve Valboně – a vytahuje náhradní pneumatiku. Horal horala nikdy nenechá ve štychu.

Bajram Curri (Bajram Curr)

Doprava z Bajram Curri do Kukësi přes Kosovo odjíždí jen brzy ráno – mezi 6. a 7. hodinou. To už jsme propášli. Město sice není nijak lákavé, ale jiná alternativa není. Ubytováváme se v hotýlku – kupodivu levném – a jdeme se projít na trh. Ten je asi nejzajímavějším úkazem ve městě.

Bajram Curri je poměrně malé městečko – asi 7000 obyvatel. Paneláky v centru můžou sice mást, ale jakmile se dostaneme do ulic za ně, doslova dohlédneme na konec města. Snad nejvíc se táhne směrem na Valboně. Přesto jsou panelákové zdi plné satelitů a městem projíždí docela dost terénních aut. S výjimkou úplně nové silnice do Gjakovy v Kosovu jsou všude kolem jen neudržované polňačky.

Kavárny a jejich předzahrádky jsou už dopoledne plné posedávajících Albánců. Nevím kdo a kdy tady pracuje, ale posedávání jim jde na jedničku. Kávíčka s vodou, zákusek, případně džus nebo měkké pití. Toho si Albánci umí užívat. Sedáme si na oběd. Mají jen makarony, za které ale nakonec vůbec nechtějí zaplatit – turista, navíc snažící se mluvit albánsky, je tady tak řídkým jevem, že si do poslední mrtvé užívají svoji pohostinnost.

Trh je asi nejpříjemnější částí města. Jednak svojí pestrostí, ale hlavně díky tomu, že je v ulici stíněné mohutnými stromy – to se ve zdejších čtyřicátkách víc než hodí.

Každý druhý trhovec nás zdraví, všichni nás zvou do svého krámku. Dáváme se do řeči s Anou, 12letou dcerou jednoho z trhovců. Má prázdniny, a tak sedí spolu s tátou a bratrem před jejich krámkem s oblečením. Z televize se naučila německy – teď se hodí Tánina znalost němčiny. Nejvíc ji samozřejmě – jako snad všechny – upoutalo Tánino těhotenství. Zajímá ji všechno – odkud jsme, jak se nám líbí Albánie, kde všude jsme byli. Zve nás na přespaní k sobě domů. Jelikož už jsme v hotelu domlouváme se, že se tady zastavíme v pět odpoledne až táta zavře krám a půjdeme k nim alespoň na návštěvu.

Je kolem poledne a i když jsme poměrně vysoko v horách, vedro je nesnesitelné. Ulice už se vyčistily, tak se i my stahujeme do hotýlku a přečkáváme do odpoledne.

Pepnikovic, jak se menuje „naše“ rodinka, kolem páté balí šaty a zavírají obchod. Bajram Pepnika (shodou okolností má stejné křestní jméno jako Bajram Curr, hrdina albánského odboje proti Turkům, po němž je město pojmenováno) je klidný a příjemný pětáctýletník. Cestou do jejich bytu nakupujeme pár věcí na jídlo. Všichni čtyři – Bajram s manželkou a Ana s bratrem Sabienem, působí jako harmonická rodinka. Pořád se smějí a objímají. S manželkou pochází odsud z Tropojë (název zdejšího okresu).

Bajramův krámk není moc velký, ale stačí na uživení rodiny a na pěkný dvoupokojový byt v paneláku. Zdejší paneláky nemají vchodové dveře a ani okna na chodbách – většinu roku je tu takové vedro, že nejsou třeba. Před vstupem do bytu se zouváme.

Z pátého patra je dobrý výhled na „sídliště“. Nejlépe upravená je blízka škola, paneláky samotné jsou otlučené a většinou ani neomítnuté. Prostory mezi nimi tvoří udusaná hlína pokrytá odpadky, na kterých se občas pasou krávy.

Jako poslední se vrací nejmladší syn Ioni, kterému je asi 8 let. Bajram vypráví o době za Hoxhi, kdy byli všichni hlídání a hodně lidí nemohlo svobodně mluvit ani doma. No, to známe i od nás. Hodně je drtil zákaz náboženství. Bylo období, kdy se Albánie vyhlásila za oficiálně ateistickou zemi, po čemž následovalo zavírání a bourání kostelů, klášterů a mešit a vraždění duchovních. Pepnikovic jsou věřící a nedaleko odsud – u cesty na Valboně – se chodí často poklonit k hrobce zasvěcené svatému Antonínovi. Dalším jejich posvátným místem je kostel sv. Antonína ve městě Laç (kisha e Shna Ndo), na jih od Shkodëru. Venku už je příjemně, tak se k hrobce vydáváme společně.

Procházkou k hrobce se vlastně zapojujeme do místního xhiro. Potkáváme Bajramovi známé, takže pochodujeme pěkně pomalu a užíváme si večerní pohody. Malý Ioni se mě skoro celou cestu drží za ruku a když je před námi kaluž nebo kravské lejno, strhává mě svoji stranu, abych do nich nešlápnul. Je prostě kouzelný.

Hrobka stojí na místním hřbitově. Vcházíme dovnitř a jeden po druhém v tichosti 3x obcházíme sarkofág. V jak velkém kontrastu je večerní klid k živosti, kterou přes den přináší ostré balkánské slunce!

Už za tmy se vracíme k Pepnikovic do bytu. Bajram nám radí odkud a kdy jede minibus do Kosova. Dáváme si večeři – po dlouhé době zjišťujeme jak chutná neošizený špekáček. Pak jde stůl v obýváku pryč a hraje se domino. A tak taky končí náš 5. den v Albánii.

Den 6, středa 18. 7. 2007

Minibusy do Kosova odjíždí ráno kolem půl sedmé z ulice za paneláky. Pro jistotu jsme tam dřív, abychom tu neskejsli další den. Podle rad pojedeme nejprve do Gjakovy v Kosovu, pak do Prizrenu a z něj zpět do Kukësi v Albánii – našeho dalšího cíle.

O silnici jsem četl, že má být sice daleko lepší než cesty na jih, ale že bude úplně nová, to jsme nečekal. Kosovo už dnes nepatří Srbsku, ale je pod správou OSN a jasně se tu ukazuje, že Albánci počítají s jeho nezávislostí. Přesně to zapadá do albánského způsobu mít dopravní spojení se sousedními zeměmi pouze do měst s albánskou většinou.

KOSOVO

Hodina a půl do Gjakovy ubíhá rychle. Na hranici v kopcích beze stromů dostáváme razítko UNMIK (United Nations Interim Administration Mission in Kosovo) a přejíždíme na území, které se takto – na první pohled – jeví klidné, kde to ale pod povrchem slušně vře. Navenek však není nic poznat. Kromě podstatně lepších domů, silnic a aut je to tu jako v Albánii. Jako všude v podobných smíšených oblastech se etničtí Albánci mají daleko lépe než albánští Albánci, ale v rámci Srbska byl jejich status druhořadý. A ani relativní blahobyt nestačil k tomu, aby umožnil poklidné soužití Albánců a Srbů.

Na rozdíl od Albánie tu však existují autobusová nádraží. A také se stejně jako v nedávno nezávislé Černé Hoře platí eurem.

Řidič nás vyhazuje přímo před autobusákem a zároveň nám staví právě vyjíždějící bus, který jede do Prizrenu. Platíme pár euro a už směřujeme na jihovýchod směrem k horám na hranici Kosova a Makedonie. V Prizrenu na autobusáku pak přeseďme do albánského minibusu. Doprava mi tu přijde dobře organizovaná. Nebo máme prostě velké štěstí, že nemusíme vůbec čekat.

Přechod ve Vrbnici je daleko rušnější než v Morině. Jde o hlavní spojení Albánie s Kosovem, takže čekáme dlouhou frontu. Pobíhají tu celníci a taky právě přijel nějaký německý důstojník v džípu KFOR. Další razítko a jsme zpět v Albánii. Tahle „kosovská“ oklika na cestě z Bajram Curri do Kukësi docela vystihuje zdejší atmosféru. Jakoby se věci mezi Albánci a Srby nedali dělat přímo.

ALBÁNIE

Na albánské straně se usilovně buduje nová silnice. Celá cesta je rozkopaná, všude samý prach, buldozery, haldy hlíny, kopce se zářezy pro budoucí pruhy, násypy, mosty. Albánie se připravuje na nezávislost Kosova i zlepšováním dopravního spojení. Linie stovek betonových bunkrů ale stále ještě zůstávají.

Kukësi (Kukës)

Kukësi je další z albánských horských měst, která mají sice skvělou polohu, ale jinak postrádají atmosféru. Dnešní Kukësi je teprve 30 let staré. Staré Kukësi bylo po stavbě přehrady roku 1976 zaplaveno jezerem Fierza. Nové město se tyčí nad jezerem a nad městem se zase tyčí hory. Pohled je to impozantní. Jen by nemuselo být takové vedro. V jeho důsledku i tady hoří na kopcích několik požárů.

Původně jsem si říkal, že tu nějaký ten den zůstaneme, ale stejně jako Bajram Curri ani Kukësi mě nezaujalo. Ulice jsou od dvanácti do šesti pusté, venku vedro a prašno, samé nové domy a paneláky. A ani tady nejde ve dne elektřina, takže na ulicích hlučí generátory. Jediná zajímavější věc je hudba znějící celým městem, ale nevíme odkud přichází.

Procházíme se po hlavní promenádě, ale je příliš velké vedro. Následujeme moudrého zvyku Albánců a taky se ukrýváme pod střeš hotýlku, kde přechkáváme asi do páté hodiny.

Když je slunce níž začíná být příjemněji. Z promenády se dostáváme až na ostroh za městem, kam jsme po obědě nedošli. Na výborném místě – vysoko nad jezerem a s výborným pohledem na hory – tu stojí kdysi luxusní hotel pro prominenty Tourism. Jeho časy už jsou minulostí, o čemž kromě zchátralé budovy svědčí i neupravený park a zarostlé cestičky. Muselo to být překrásné místo.

Když se vracíme na promenádu právě začíná xhiro. A také narážíme na zdroj té zajímavé hudby. Je to svatba. Už v hotýlku nás ta hudba zaujala, ale nedokázali jsme určit odkud přichází. Teď jsme se dopátrali. Chvilí postáváme u paneláků a pozorujeme ženy tancující v kruhu. Ani nevěsta ani ženich tu nejsou. Ženy tancují samy, chlapi jen postávají kolem. V tomto je poznat, že jsme v muslimské zemi.

Ulice ožily, kavárny a zahrádky se naplnily lidmi a po setmění naskakuje i elektřina. Je čas vyrazit na večeři.

Den 7, čtvrtek 19. 7. 2007

Další brzké ranní vstávání, abychom chytli minibus (v albánštině *furgon*) do Peshkopi. Místo jeho odjezdu známe jen vágně, takže kolem půl sedmé bloumáme po náměstí a ptáme se kolemjdoucích. Jeden z nich ukazuje na minibus, přivádí nás k němu a domlouváme se kolik cesta stojí. Minibus pak odjíždí a náš kolemjdoucí nám říká kde na něj počkat. Tak čekáme.

Za půl hodiny se minibus objevuje a po další půlhodině zjišťuje, že jsme jediní pasažéři. Odjíždíme tedy do města a alespoň nakládá plechovky a PETky s colou a energetickými drinkama Pit Bull, Big Bull, Bik Bull a někdy i Red Bull (ty tu dost letí). Zaskládá s nima kufr a skoro všechny sedačky kromě našich. A teď už vzhůru na polní cesty napříč horama – o asfaltu si v téhle odlehle oblasti můžou nechat jenom zdát.

Už jsem to možná psal výš, ale pořád mě udivuje jak málo tu je stromů. Hory jsou to krásné. Ale nejsou ani tak bujně zelené jako Šumava a ani tak drsně holé jako Vysoké Tatry. Prostě něco mezi, víceméně porostlé křovím. A vyprahlé. Suma sumárum mi přijde, že naše hory jsou hezčí. Nebo jsem na ně možná víc zvyklý. V každém případě pouze kvůli horám bych do Albánie nejel.

Kodrcáme se se rychlostí 5-15 km/h. Cesta vede údolím podél řeky Drini i Zhi (Černá Drina) – spolu s Bílou Drinou hlavních toků, které napájí přehradu mezi Kukësi, Fierzë a Komani. Tahle oblast patří k citlivým, jelikož je na hranici s Kosovými Makedonií. Dnes už je zde bezpečno, ale během „pyramidové“ krize v '97 a Kosovské krize v '99 měla pověst nebezpečného území nikoho, kde se poměrně často přepadalo.

Silnice se většinou vine vysoko na řekou. Její světlá hněď je vidět na kilometry daleko – pokud tedy zrovna nezahýbá za kopec mimo zorný úhel. Je to takový tenký had spojující zdejší odlehle vesničky s civilizací. V jedné z nich se zastavujeme na oběd – obrovskou porci vařeného hovězího a k tomu chleba a makarony. Už si ani nepamatuju, kdy naposledy jsme jedli vařené hovězí. Tady však nic jiného není.

Podél cesty není nouze o bunkry. Obzvlášť na strategických místech jako jsou sedla nebo křižovatky. Ale ani relativně vysoká nadmořská výška nás neušetří vedra – típuju kolem 35 stupňů.

Z polní cesty na asfaltku sjíždíme asi po pěti hodinách, pár kilometrů před Peshkopi. A hned nás staví policajti. Moc nevním kvůli čemu, ale důvod asi mají. Nejspíš to zboží, co vezeme. Že by bylo pašované? Hm, je to prostě divné. A divné se to zdá i policajtům, protože řidič s nimi docela dlouho diskutuje a nabízí snad i úplatky. Nakonec policajtům dává nějaké plechovky a našťavaně nasedá. Idyla pro něj asi skončila.

Jeho našťavanost se trochu obrací i proti nám – nejspíš máme my být ti, kdo vykompenzuje jeho ztrátu. Po vystoupení v Peshkopi po nás totiž chce za jízdu víc peněz. Chtít může, ale víc nedostane.

Peshkopia

Na trochu nemilí konec téměř zapomínáme na zdejší pěší zóně. Dlouhá ulice pro pěší (jmenuje se *ruga Elez Isuf Ndreu*) skoro celá přikrytá mohutnými stromy je v poledním vedru doslov záchrana. Batohy schazujeme v hotýlku a vydáváme se na obhlídku.

Peshkopia je podobný případ jako Bajram Curri nebo Kukësi – dá se do něj dostat snadněji ze sousední země (v tomto případě Makedonie) než z Tirany. Jeho poloha je ale daleko sevřenější. Bajram Curri i Kukës jsou na planině a působí jakoby vydané na pospas živlům, jaksi zranitelně. Peshkopia je posazena v poměrně úzkém údolí, takže působí víc útulně.

Peshkopia je hlavním městem okresu Dibër, nebo taky Debar, což je shodou okolností jméno města na druhé straně hranice v Makedonii. A je to jméno dost používané, protože i náš řidič říkal, že jedeme do Dibry. Historicky byly obě strany hranice jedna oblast – proto společné jméno. Vše je zde daleko víc propojeno než by se na první pohled zdálo. Stejně jako v případě Kosova u Bajram Curri a Kukësi i Makedonie za hranicí je albánská. Albánské je i Tetovo, nejbližší velké makedonské město. A v pravém nacionalistickém duchu má Albánie přímé autobusové spojení s Tetovem, ale s hlavním makedonským městem Skopje, asi 40 km dál za Tetovem, už ne. Skopje totiž není většinově albánské město.

Trh podél hlavní ulice vedoucí od *rugy* (ulice) *Elez Isuf Ndreu* směrem k mostu přes říčku je kupodivu docela živý i teď v brzkém odpoledni. Ulice klesá strmě dolů k říčce a některé obchody jsou z nedostatku místa visuty na kůlech nad svahek řeky. Část trhu u říčky je krytá. Ale chudák říčka. Tak zaprasený a odpadky zanesený vodní tok jsem naposledy viděl v pákistánském Ráwalpindi. V tomto druhu ignorantsví patří Albánci stoprocentně do Asie.

Ta část Peshkopii, která je postavena na svahu nad řekou je asi nejatraktivnější oblastí města. Jmenuje se *Lagja Sehit Najdini*. Stojí tu mešita a staré turecké kupecké doma z éry Otomanů. Dřevěné špalky vyskládané u většiny domů, včetně činžáků, ukazuje jak se tady v zimě vytváří teplo. Mezerami mezi domy je dobrý výhled dolů na okolí řeky. Otkáváme tady skupinku Čechů, kterou jsem poprvé míjeli u trajektu v Komani.

Ani Peshkopia se neobejde bez *xhira*. *Xhiro* zmiňuju možná až příliš často, ale ona je to tak viditelná a tak „albánská“ záležitost, že není možné mu nepodlehnout a každý večer si taky neužívat. Dnes večer na zahrádce na pěší zóně se zmrzlinou v ruce. Ono zatím pro nás v Albánii ani nebylo nic jiného co dělat. Ach jak je tahle „zahálka“ albánská! V zahálce ale ještě pokračujeme dál – v hotýlku si dáváme meloun.

Den 8, pátek 20. 7. 2007

Furgony do Tirany odjíždí z trhu pod starou čtvrtí. Teď ráno jich tu stojí několik a všechny zatím prázdné, takže musíme asi půl hodiny čekat. Chceme se přesunout víc na jih do města Korčë. Původně jsem plánoval jet tam přes Makedonii, kudy je cesta na mapě přímější, ale absence veřejné dopravy z Peshkopie do Debaru v Makedonii a i dál na jih v okolí Ohridského jezera mě přesvědčili, že raději pojedeme přes Tiranu. Je to dál, ale stopovat n albánsko-makedonské hranici s mimi v bříšku zas tak moc nemáme zapotřebí.

Takže teď furgon do Tirany a pak další z Tirany do Korčë. Při kvalitě místních silnic to zcela jistě zabere celý den. A to se ještě musíme do Tirany dostat nejpozději po obědě, abychom vůbec stihli návazný minibus. Nehledě na to, že nevíme odkud jede. V Tiraně není žádné centrální autobusové nádraží a průvodce Bradt Albania je na praktické informace tak špatný, že je skoro jedno jestli ho máme nebo ne. Alespoň že jsou v něm mapy.

Cesta z Peshkopie do Tirany vede daleko zajímavější krajinou než co jsme jeli dosud. I když je daleko víc civilizovaná – je to jeden z hlavních tahů do Makedonie. Z měst mě nejvíc zaujalo město Bulqizë, respektive jeho poloha a uspořádání. Leží v širokém údolí mezi dvěma horskými hřebeny a vypadá jako dvě města naproti sobě – každé na úpatí jedné hory. Spojené jsou dlouhatánskou ulicí.

Za Bulqizë vede silnice vysoko nad údolím s políčky, pak se údolí rozšiřuje a před Ulëz zase zužuje. Tohle je asi nejdratičtější místo – v úzkém kaňonu je postavena přehrada, kopce tu konečně mají nějaký jiný tvar než oblé. Přes řeku tu dokonce vede na první pohled křehký visací most.

Řidič nás vyhazuje neznámo kde v Tiraně. Lámanou albánštinou nacházíme autobus směřující do centra na Skanderbegovo náměstí a pak pěšky ke Katedrále, z jejíhož okolí by snad mělo něco jezdit do Korčë. Ptáme se skupinky mladých perspektivních a dynamických Albánců, která stojí před moderním office centrem. Furgony do Korčë tady opravdu krouží. Stačí prý stát na ulici koukat jestli kolem nejede minibus se SPZ začínající na KO. Tak koukáme. A za 10 minut je opravdu tady. Stejně jako v Kukesi a Peshkopii i tady jsme mezitím stihli potkat několik žen s thajskými papírovými slunečníky.

V minibusu pak ještě asi 3x objedeme kolečko kolem několika sousedních bloků. „Kolečko“ se jezdí jakmile dlouho nejsou pasažéři a řidič už chce odjet. Snaží se pak odchytnou pasažéry, kteří teprve jdou na stanoviště. Táňa mezitím stíhá v jídelně koupit pár byrků na oběd – při jednom kolečku vystupuje a když jedeme kolem podruhé, tak zase nastupuje.

Trasa z Tirany do Korčë je jedna ze dvou hlavních výpadovek do Řecka. Ta druhá je přes Gjirokastër. Kvalita silnice je proto o trochu lepší než je standart. Necelé dvě hodiny za Tiranou sjíždíme v serpentínách z kopců na rozlehlou planinu. Přímo před náma je rozlezlé město Elbasani (Elbasan), metalurgické centrum Albánie. Z té výšky je na něj fascinující pohled. Obzvlášť na ten rozsáhlý tovární komplex, dnes z velké části zavřený. V dobách své největší slávy tu však bylo zaměstnáno 8000 lidí. Za Librazhdem stavíme v lesním motorestu na oběd – jak je na dlouhých trasách zvykem.

Silné slunce, jehož paprsky se o okolní krajinu tříští do tisíců oslepujících odrazů, nám dost zamlžuje výhled na jezero Ohër (Ohrid v makedonštině), asi dvě hodiny jízdy za Elbasani. Jezero je rozděleno mezi Albánii a Makedonii a z albánské strany se k němu klesá z kopců. Tak tak je však vidět n druhou stranu – Makedonie je pro dnešek v mlžném oparu. Ostré slunce však nezabraňuje rekreatantům vyvalovat se na plážích. Ba naopak. I do našeho furgonu nastupuje pár holek, které se vracejí z pláže do Pogradeci (Pogradec), největšího albánského města na břehu jezera.

Jezero je tektonického původu a žije v něm několik jedinečných druhů ryb. A také z něj vytéká Černá Drina, podél které jsme jeli do Peshkopie. Na makedonské straně je část chráněna jako přírodní rezervace. Albánci se něčím takovým nevzrušují.

Korčë (Korça)

Do Korčë přijíždíme pozdě odpoledne. Ale jsem tu a to je hlavní. To omezení začínat cestu ráno nebo nejpozději po obědě, spolu s žalostným stavem silnic, cestování po Albánii dost prodlužuje. Na to, že je Albánie velká asi jako Morava nám tahle cesta (která ani náhodou nevedla napříč celou Moravou) trvala docela dlouho. Ale to je Albánie. Autentická.

Korčë je jakési kulturní hlavní město Albánie. A také zde je oblíbený pivovar. A pro nás jako poutníky jedna důležitá věc – atraktivní bydlení ve starém chanu (zájezdni hostinec). V Korčë je snad už poslední chan v Albánii. A i ten je v žalostném stavu. Jmenuje se Han i Elbasanit a pro nás je to dosud nejatraktivnější a zároveň i nejlevnější bydlení v Albánii. Je to starý otomanský dům postavený kolem vydlážděného dvora. Na Blízkém východě je takových chanů (dál na východ se jmenují karavanseráj) spousta, ale v Evropě je to vzácnost. Albánci ho ale tak nevnímají, protože se rozpadá před očima. Podstatě ale slouží svému účelu. Bydlí tu Albánci, kteří jsou na návštěvě v Korčë, ale neměli by na hotel. Takový poutnický útulek. A navíc má přímo pod okny zdejší trh.

V chanu se nás hned ujímá Ilo, vysloužilý učitel matematiky. Jak sám říká je tu taky jen nájemníkem, od té doby, co jeho dům shořel při nepokojích v roce 1997. Má tu jeden pokoj, dostává penzi a jelikož umí anglicky (na rozdíl od vlastních správců chanu), slouží jako výborný informační zdroj všem turistům co sem zavítají. Dozvídáme se jednak o

chanu, pak o Korçë, o vlivu Řecka (jeho jméno Ilo je řecké). A taky o tom kde se dobře najíst, kde je jaká pamětihodnost a jak se kam dostat.

Dnes večer se už jen stíháme zběžně projít po městě abychom se zorientovali. Jak píše průvodce je Korçë o něco čistší a uspořádanější než ostatní albánská města. Neznamená to trávníky úplně bez papírů a igelitů, ale jakýsi duch kulturnosti se tu přeci jen vznáší.

Den 9, sobota 21. 7. 2007

Když vyrazíme do města trh pod našimi okny už je v plném proudu. Je to první alespoň trochu zajímavý trh v Albánii, stejně jako je Korçë první opravdu zajímavé město. Část přímo na náměstí je plná hadrů, nádobí a podobných domácích potřeb. Barevnější a zajímavější je krytá část schovaná v domech, průchodech a halách v bloku za chanem. Čerstvé ovoce, výborný místní sýr, čerstvé ryby a další maso, koření a další. Sýr jinak moc nejíme, ale ten zdejší je výborný. Stejně jako zelenina. Vše je bez umělých hnojiv, konzervantů a barviv, takže ještě autentické.

Hned za Korçou má být vesnička Mborja s jedinečným kostelíkem Naší paní. Je tak blízko, že se tam vydáváme pěšky. Samozřejmě podél bunkrů, které právě ustupují nové výstavbě – i Korçë se rozšiřuje.

Kostelík je schován na kopci. Právě je zavřený a ani paní v blízkém krámku nedokáže sehnat klíč. Nezbyvá nám než ho obcházet zvenku a představovat si jak fantastické jsou fresky uvnitř.

Cestou zpět do Korçë opět procházíme kolem místního pivovaru. Je před ním obrovská letní zahrádka – slibujeme si, že některý večer si tu sedneme na dobré pivo (což Korça je).

Dalším dobrým pitím je *dhal* – na některých lahvičkách označený taky jako ajran (jméno známé těm, co cestují po Blízkém východě), což je slaný mléčný nápoj. Stojí pár rudníků a dobře ochladí. K dhalu se výborně chodí *sufllaqë* – pita chleba plněný masem, zeleninou a někdy i jogurtem.

Odpoledne, po nezbytném poledním útěku před vedrem do chanu se trochu víc rozhlížíme po městě. Chtěli jsme zítra ráno odjet dál, ale autobus do Gjirokastëru jezdí jen každý druhý den, což je pondělí. Za to u trhu potkáváme dva Čechy – Marcelu a Mirka, kteří tu jsou vlastním autem.

Hlavní ulice jsou plné mohutných stínících stromů a zahrádky a kavárny se začínají pomalu plnit lidmi. Od měšity Mirahory (bez námětu) z 15. století (nejstarší v Albánii) přecházíme ke Katedrále stojící v čele bulváru Shën Gjergji (Svatého Jiří). Mezi sloupy před Katedrálou stále ještě (nebo už?) visí obrys Santy Klause se spřežením. Ač je červenec, tak čekající vánoční výzdobu jsme viděli už i ve Shkodëru.

Katedrála je majestátní budova s širokým přístupovým schodištěm, kopulí a dvěma věžemi osazenými velkými kříži. Jsme jediní návštěvníci. Vnitřek je jednoduše natřen na bílo a vedle lustrů visících z kopule ji vévodí velký dřevěný oltář s ikonami. Ikony jsou i na sloupech u vchodu. Bulvár Republika vedoucí od Katedrály na sever je večer jednou z hlavních xhiro zón. Další xhiro místo je i blízký park, kde má večer otevřeno i několik fast-foodů.

Kromě xhiro ulic ožívá večer i chan. Dočasní obyvatelé se vracejí na přespaní, vaří si večeře a na pavlačích živě diskutují jak šel dnes život. My moc nediskutujeme – jsme uchození a chceme nabrat sílu na zítřejší výpravu do nedaleké Voskopojë.

Den 10, neděle 22. 7. 2007

Korçë sice má jakýs takýs autobusák, ale furgony do okolních vesnic z něj nejedí. Do Voskopojë se dá dostat z ulice Viktimat e 7 shkurtit. Je to hned za trhem, ale Ilo si neodpustí opět vklouznout do role průvodce a ulici nám nejen ukázat, ale i nás do správného furgonu přímo posadit.

Voskopojë je vesnice v kopcích asi 25 km od Korçë. Začátkem 18. století však byla s 35 000 obyvateli největším městem na Balkáně. Cest k ní je asfaltová, ale zhusta pokrytá záplatami – nebo i bez. Stoupáme do kopců vyprahlým údolím kolem několika vesniček. O každé si myslíme, že je to Voskopojë, ale vždy se ukáže, že musíme ještě dál. Tak se „trefujeme“ asi hodinu, co trvá cesta. Že jsme zastavili ve Voskopojë poznávám jednak podle toho, že všichni vystoupili a taky podle několika lidí s kufry, kteří čekají na odvoz – Voskopojë je oblíbené pro odpočinek bohatších Albánců.

Voskopojë (Voskopoja)

Vedro nás doprovází i zde v horách. Vesnice je bohužel téměř bez stromů a s kamennými ulicemi, takže se před sluncem a žářem není kam schovat. Věděli jsme, že se před odjezdem nestihneme nasnídat, tak jsme si jednoduchou albánskou snídani – chleba, sýr, rajčata – vzali sebou. Sedáme si ke zdi kostela svatého Thanase (Shën Athanas) a obklopeni naprostým tichem hor si vychutnáváme jaké to je být mimo civilizaci.

Svatý Thanas je jeden ze sedmy kostelů, které přežily do dneška. Voskopojë v 18. století jich měla 24 – dva v každé městské čtvrti. Byla větší než Athény, první tištěné noviny a především uměleckou školu, kde se učila kresba fresek. Na konci 18. století bylo město několikrát vypáleno a postupem času jej úplně zastínila rychle se rozvíjející Korçë. Do dneška přežilo jako malá vesnice, avšak díky oněm sedmi kostelům s freskami je vyhledávanou turistickou atrakcí (dá-li se tedy ve spojitosti s Albánií vůbec mluvit o turismu).

Svatý Thanas je skrytý za vysokou zdí se vstupní branou, nad níž se tyčí zvonice. Ze strany odvrácené od vesnice se však dá do dvora dostat. Sice se musíme prodírat po pás vysokými kopřivami, ale to už patří ke zvědavosti cestovatelů.

Kostel není od vesnice vůbec vidět. Viditelný je jen zvonice, ale to by člověk nejdřív musel vědět, že jde o zvonici, aby za ní hledal něco dalšího. Tato technika „ukrytí kostela“ byla běžná v 17. století, kdy jej požadovali Otomani.

Kamenné zdi zakrývá dřevěná došková střecha, okna jsou jen zamřížovaná, takže vnitřek, včetně fresek, není nijak chráněn proti nepřízní počasí. Stejně tak nejsou chráněny venkovní fresky ve výklenku směrem na nádvoří.

Fresky by byly skvěle zachované, kdyby... nebyly oprýskané, očouzené a hlavně poškrábané. Přesto jsou ve stavu, kdy je možné docela dobře rozeznat co znázorňují – pannu Marii s malým Ježíšem, anděly a výjevy z Apokalypsy.

Ač je Vokopojě jen vesnice, hlavní ulice jsou dlážděné velkými kameny, jako v městech Říše římské. Kromě kostelů a jmen ulic na mramorových panelech je to ale jediný pozůstatek jeho dřívější městské slávy. „Kde tady bylo to město?“ jak se výstižně zeptal Mírek, kterého jsme tu znovu potkali – s Marcelou dnes přijeli z Korčë svým peugeotem.

Dobrá otázka. Taky ho nějak v té vesnici o několika stech hlavách nemůžu objevit. Asi ale nemáme správnou představivost. Jak mohlo vypadat nám ukazuje mramorová tabule na kostele svatého Mikuláše na druhé straně vesnice od svatého Thanase.

Podloubí je tentokrát kompletní a o dost lépe chrání venkovní fresky. Kostel je otevřený a prázdný. Oltář je pomalován ikonami, lavice jsou hrubě otesané a ikony jsou namalovány i na všech stěnách. Kostel – dříve jedna ze čtyřech bazilik – byl postaven roku 1726. Venkovní fresky byly namalovány bratry Konstantinem a Athanasem Zografi z Korčë, vnitřní Davidem Selenicou z Kolonje.

Po půl hodině naší prohlídky se začínají trousit první lidé a později přichází i pop. To už my ale stojíme venku a domlouváme s Marcelou odvoz do Korčë. Jdou se ještě projít po vesnici, zatímco mi si sedáme u malého koloniálu a kupujeme si džuz – v dnešním vedru záchrana života.

Jakmile vyjíždíme z Voskopojë říkáme si, že bychom se mohli podívat do kláštera svatého Prodhomi pár kilometrů za vesnicí. Vede k němu lesní cesta, kterou se dá s vypětím sil dojet až k bráně kláštera. Ten je však tak dobře ukryt lesem, že ho cestou spatříme jen asi dvakrát letmo mezi stromy. Úplný pohled se na něj naskytá až teprve z přístupové cesty za hlavní branou. V areálu kláštera je zakázáno fotit, což je vzhledem k jednoduše vybavenému, ale pěknému klášternímu kostelu škoda. V klášteře je právě teď dětský tábor.

Cestou do Korčë se zastavujeme na jejím předměstí, kde se dnes konal velký koňský trh. Bohužel už je konec, takže kromě posledních pár koní vidíme už jen obrovské hory odpadků, které tady trhovci zanechali.

Korčë (Korça)

Marcela s Mirkem nás vyhazují v centru, ale slibujeme si, že se dnes večer sejdem ve velké zahradní restauraci místního pivovaru – oslavit na jednom z nelevnějších míst pro ochutnání piva v Albánii (což je pro Čechy vždy lákavé místo).

Ještě před tím ale zveme Ila z chanu na oběd. Ila je ale příliš skromný a nakonec končí pouze u piva a kafe (před Korçou ale dává přednost belgické Stella Artois), kdežto mi si ke kafi dáváme ještě pilaf s hovězím. Vážíme si ale toho, že s námi šel na místo, které jsme vybrali, protože prý je rozhádaný s jeho majitelem. Ilo se celým jménem jmenuje Ilo (Ilja) Mihál (Michael) Kita – jméno Michael je inspirativní, že by jméno pro našeho prcak, pokud to bude kluk?

Pomalu se stmívá, ale zahradní restaurace u pivovaru už je narvaná lidma až k prasknutí. Marcela s Mirkem už taky mají za sebou pár piv. Čepují tady do tupláků, což je v albánském vedru dvojnásob nebezpečné. Provoz je tu tak velký, že vůbec nechápu jaký mají systém v objednávání pití a jídla. Nakonec se nám ale daří mimo pořadí si objednat hranolku a qofte (čteno [čofte], což je obyčejná kofta, čili mleté hovězí).

Den 11, pondělí 23. 7. 2007

Na ranní autobus do Gjirokastëru – jede v 6 hodin – nás doprovází Ilo. Musí mít prostě jistotu, že jsme odjeli v pořádku.

Silnice vede zatím asi nejhezčí krajinou, co jsem v Albánii viděl. Do Ersekë jedeme ještě poměrně širokým údolím, Pak začínáme stoupat do kopců, které tvoří hranici Albánie a Řecka. Nejmagičtější mi přijde malé město Leskoviku, téměř na hranici s Řeckem. Je posazené v sedle mezi hřebeny. Domy jsou roztroušené poměrně daleko od sebe. Vlastně je to spíš vesnice s políčky, polními cestami a kupami sena mezi domy. Ale opravdu kouzelní vesnička.

Od Leskoviku se cesta stáčí na severozápad a vede údolím podél bizarních zákrut řeky Vjosë. Škoda, že jsou hory zamlžené oparem. To trvá už od prvního dne v Albánii, takže se ani nedá pořádně fotit. V Këlcyrë odbočujeme z hlavní cesty do Tirany a v postranním údolím, před příjezdem do Tepelenë míjíme moderní klášter. Tepelenë bylo druhé sídlo Aliho Paši Tepelenë, původně určeného Otomany ke správě oblasti kolem dnešní Tepelenë. Tepelenë město později (1789) ovládl a udělal z něj své drhé sídlo (po Ioanniny v Řecku). My jí ale jen projíždíme – respektive se zde stáčíme na jihovýchod směr 30 km vzdálený Gjirokastër.

Gjirokastër (Gjirokastra)

Gjirokaštër leží v údolí řeky Drino, které se táhne paralelně s údolím Vjosë. Zdaleka však není tak sevřené, členité a divoké. Vede tudy mimojitě hlavní tah do Řecká (od Gjirokašteru 30 km) a vyrábí se tady dvě rozšířené značky balené vody – Tepelenë (v Tepelenë) a Glina (kousek na jihovýchod za Gjirokastrou). Na Albánii je Gjirokaštër poměrně velké město, roztáhlé na planině a stoupající po svahu hřebenu Gjerë. Nás zajímá staré město postavené kolem hradu, kam se však nejprve musíme vyšplhat – celkem výkon, protože už nejsme v horách, ale na nízko položených planinách, kde je ještě větší vedro a vlhko.

Gjirokaštër patří mezi nejcharizmatičtější města Albánie. Což však neznamená, že má přes den elektřinu. I tady, stejně jako kamkoliv jinam v Albánii jsme přijeli, přes den všude hlučí a smrdí benzínové agregáty. Věvodí mu mohutný hrad ze 13. století postavený na skále. Pod ním se vinou křivolaké dlážděné uličky starého města. Města, kde se také mimo jiné narodil pozdější albánský diktátor Enver Hoxha. Jeho rodný dům je dnes Etnografickým muzeem.

Vystoupali jsme do starého a hned nás odchytil mladík nabízející bydlení ve čtvrti Partitami v jednom z typických domů – se střechemi podepřenými sloupy, jež se vynořují šikmo ze zdi. Bydlení pěkně, ale jednak je příliš vysoko (pokaždé bychom museli stoupat do prudkého kopce) a není zrovna levné.

Jde o tak atraktivní město, že má i informační kancelář pro turisty. Takovou vzácnost si nemůžeme nechat ujít. A děláme dobře. Paní v ní mluví dokonalou angličtinou a směřuje nás nejen k levnému ubytování, ale doporučuje nám i kde se dobře najíst. Nakonec nacházíme azyl v hotelu přímo na hlavním náměstí v zatím neluxusnějším bydlení v Albánii – kromě vlastního WC a koupelny máme i obývací, který je větší než samotná ložnice. A je tu klid, protože všechen dopravní a obchodní chaos se odehrává hluboko pod námi – na planině v novém městě.

Na terase restaurace Kujtim's, příjemně stíněné porostem vinné révy, si k obědu dáváme rýžové karbanátky s mátou *qifri* – místní specialitu, se salátem (jako vždy výborná přírodní zelenina bez hnojiv) a jogurt s olivovým olejem, protože mléčné výrobky výborně chladí. A tady je chladit opravdu potřeba.

Do ulic se vydáváme až před západem slunce, jinak by nás slunce sežehlo na troud. Stále ještě nejde elektřina. Prudkými ulicemi stoupáme k hradu. Na návštěvu už je pozdě, proto míjíme odbočku a zahýbáme do ulice, která vede za hrad. Zezadu je na něj úplně jiný pohled. Ulicí stoupáme ještě výše nad hrad a překračujeme její nejvyšší bod. Za ním se nám otevírá pohled na jižní Gjirokaštër táhnoucí se až do protějšího kopce. Dál už jsou jen hory. Údolí na druhé straně je zahalené do oparu, z něž se vynořuje jen lesknoucí se hladina řeky Driny.

Kamenné uličky se plní lidmi, večerní město pomalu ožívá. Qafa e Pazarit, hlavní „křižovatka“ starého města je sice horko těžko široká na dvě auta, ale večer je zcela jistě nejrůznějším místem starého města. Hospůdky lemující ulice mají stolky a židličky na vyvýšeném chodníku (širokém nanejvýš metr). Sedáme si na večeri na ulici naproti jedné z nich, jen pár metrů od Qafa e Pazarit, hned vedle mešity. Mešita však mlčí. A holky naopak chodí o sto šest v minisukních a přiléhavých sexy tričkách s krátkými rukávy. To je ten ateistický islám po albánsku.

Den 12, úterý 24. 7. 2007

Chtěli jsme tady původně zůstat déle, ale město je menší než se na první pohled zdálo. Vlastně jsme včera prošli všechno zajímavé kromě hradu. Tam vyrážíme hned po ránu.

Gjirokaštër se před dvěma lety stalo součástí UNESCO World Heritage. Také díky hradu, jež stojí na skále obydlené již od 3. století př. n. l.! Zeď byla kolem sídliště postavena teprve v 6. století n. l., další opevnění bylo přidáno za Otomanů a Ali Paša Tepelenë postavil 10 km dlouhý akvadukt přivádějící do pevnosti vodu z hory Sopoti.

Vcházíme hlavní branou, která vede skrz temné sklepení – bývalé vedení postavené roku 1929 králem Zogem – na dlouhou terasu. Sklepení dnes slouží jako vojenské muzeum – kanóny a dokonce tank. Na terase je další vojenský exponát – americká stíhačka, která prý byla v roce 1957 přinucena zde přistát. Zvláštní je, že o tomhle „incidentu“ není nic známo nikde jinde kromě Albánie.

Z terasy je dobrý výhled na křivolaké uličky a šedé břidlicové střechy starého města. Skrz bránu přecházíme na hlavní nádvoří, kde je dnes postaveno kulaté divadlo. Po kamenných schodech se dá dostat na ochoz a dál na střechnu nad bývalým vězením. Na rozdíl od nádvoří je tu plno plevele a náletů – není to tu udržováno snad desítky let. Podél nádvoří jsou kamenné schody, můstky, oblouky, zbytky sedmi obranných věží a – kamenná věž s hodinami, která se stala symbolem města.

Slunce stoupá na oblohu a začínám být nepříjemné vedro. Je čas se uklidit. Nejlíp k vodě. V hotelu vyzvedáváme batohy a dole ve městě nasedáme na autobus do Sarandë – asi nejoblíbenějšího přímořského letoviště Albánie na tzv. albánské riviéře.

Silnice do Sarandë vede údolím Driny a 11 km před řeckou hranicí zatáčí do hor. Podél perfektně odkrytých vrás, které ukazují jak se formoval hřeben Gjerë, překonáváme průsmyk a klesáme na druhou stranu k městu Delvinë a dál do Sarandë. Míjíme několik velkých požárů. Co mě v Albánii fascinuje je čistota vodních bystřin. Potůček podél silnice z Delvinë do Sarandë je úplně průzračný. Ale tak zvláště průzračný. Plavou v něm igelity a plastové láhve. Přesto je ta voda křišťálově čistá. To moc nechápu.

Sarandë (Saranda)

Albánie jsou hory, hřebeny, nebo alespoň kopce. I těsně u moře. Ani Sarandë není výjimkou. Tady padají kopce rovnou do moře a město není vidět dokud se nepřehoupneme přes sedlo za odbočkou k ruinám kostela 40 světců Gjashtë. Od něj také pochází jméno města – *saranda*, znamenající v řečtině čtyřicet, připomíná 40 křesťanských legionářů, kteří zde byli v roce 320 zabiti.

Psal jsem už, že je v Albánii drahé ubytování? Pokud ne, tak to teď víte. Pokud ano, tak to neškodí zopakovat, protože pro cestování po jinak celkem levné Albánii jde o docela nepřijemný zásah do peněženky. Drahé ubytování je samozřejmě i v Sarandë, tak si necháváme poradit a zavést se na místo, kde je levno, což v Albánii znamená 7 dolarů na osobu. Hotýlek není daleko od centra, tím pádem ani od pláže. Konečně se trochu osvěžujeme ve vodách Jónského moře. Pláž je kamenitá a za lehátka se slunečníkem se taky platí pár dolarů, ale po skoro dvou týdnech ve čtyřicítkách si příjemné moře a mořský vánek pěkně užíváme. A ještě se můžeme kochat pohledem – byť notně zamlženým – na 10 km vzdálený řecký ostrov Korfu.

Kromě vykopávek kousku městské zdi, zbytků baziliky a synagogy se v Saranče nedá vidět nic jiného než moře a mořské plody – připravované v každé druhé restauraci. Opět sice nejde elektřina, ale co by neudělali pro hosty. Za podpory svíčky stoupáme do 4. patra do střešní restaurace hotelu Kaonia. Naši první rybu (*kocë*) v Albánii si dáváme s krásným výhledem na promenádu, pláž a celý záliv a já i za podpory piva Tiranë.

Den 13, středa 25. 7. 2007

V úplně nejjižnějším cípku Albánie, 10 km na jih od Sarandë a 5 km severně od řecké hranice (která se zde ale nedá překročit), stojí jedno z nejlákavějších archeologických nalezišť Albánie – Butrinti, starověkém městě postaveném na poloostrově ze tří stran chráněných jezerem. Informace o Butrintském národním parku je možné nalézt na Internetu www.butrinti.org, ale přeci jen lepší je vypravit se tam osobně.

Sarandská radnice provozuje do Butrinti autobus, vyrážející 6x denně – od 7 do 16.30. Cesta trvá hodinu, protože jde o minibus stavící ve všech vesnicích a mezích po cestě. Silnice vede podél moře, pak se vyhoupne nad Butrintské jezero plné sádek na mušle, aby za vesnicí Ksamili opět klesla na úroveň moře do Butrinti.

Butrinti (Butrint)

Jezero je spojeno s mořem (úžinou Korfu) kanálem Vivari. Butrinti byl postaven při ústí kanálu do jezera. Na druhé straně ústí kanál do moře. Na druhé straně kanálu stojí trojúhelníkový strážný hrad ze 16. století. Přes ústí není postaven most, takže se k němu dá dostat jedině přívozem.

Butrinti v sobě obsahuje historii více než 2500 let. Jeho vzestup začal po stavbě svatyně zasvěcené Asklepiovi ve 4. století př. n. l., i když osídlen byl již stovky let před tím. Stává se městem. Počátkem našeho letopočtu, poté, co sem roku 44 dorazil César, se stává římskou kolónií. Římané mimo jiné budují akvadukt spojující jej s pevninou. Osídlení roste a Butrinti se stává rozvinutým městem. Úpadek přichází ve 13. století.

První stavbou viditelnou po vstupu na stezku vedoucí do nitra poloostrova – mimochodem celého zalesněného – je mohutná kamenná věž postavená v 16. století. Spolu s trojúhelníkovou pevností na druhé straně kanálu sloužila Benátčanům jako obrana jejich tehdejší državy proti vpádu Otomanů.

Pěšinka se vine ve stínu stromů k nejstarší části Butrinti – Asklepiově svatyni. Svatyně sestávala z Asklepiova chrámu, kryté kolonády a pokladnice, kde se přechovávaly obětiny bohu. Ve 3. století př. n. l. byl přistaven amfiteátr, dnes z části pod vodou, a budova sloužící pravděpodobně jako ubytovna pro poutníky. Dodnes zde probíhají vykopávky které ukazují, že původní mramorová dlažba byla jeden až dva metry pod dnešní úrovní terénu. Atmosféru koloniálního města v subtropích dokresluje kanonáda cvrčků ozývající se z okolních křovin.

Stezka pokračuje kolem poloostrova ve směru proti hodinovým ručičkám. Nemá smysl vyjmenovávat všechny ruiny, které jsou zde k vidění, proto jen pár poznámek o téhle fascinující „cestě napříč stoletími“. Nejzajímavější jsou mozaiky na zemi křtitelnice ze 6. století, zbytky římského akvaduktu a mostu spojujícího kdysi Butrinti s pevninou, bazilika ze 6. století, jejíž křehké vysoké zdi stále stojí, šest bran v mohutných obvodových zdech, jimiž se dalo sejít k jezeru, osamocené zdi popsané starým řeckým skriptem. Stezka stoupá na vrchol kopce uprostřed ostrova, kde byla dříve akropole, ale dnes je nejlepší rozhled z hradu postaveného roku 1814 Alim Pašou Tepelenë. Dnes je zde malé, ale zajímavé Butrintské muzeum.

Moc se nám z tohoto klidného (až na cvrčky) a stinného rajského poloostrova nechce, ale už je čas. Autobus zrovna stojí na parkovišti před Butrinti. Ještě počkat na vesničany plující přívozem přes kanál a můžeme vyrazit.

Sarandë (Saranda)

Jedno z nejčastějších albánských jídel je byrek – kapsa z těsta plněná masem, sýrem nebo špenátem. Je to naše nejoblíbenější jídlo. Respektive bylo by, kdyby se dalo sehnat po jedné hodině odpolední. Z nějakého důvodu jsou bufety s byrky otevřené pouze ráno a dopoledne. Jakmile kolem poledne všechny byrky doprodají zavrou – až zase do rána. Škoda. Dnes naštěstí ještě narážíme na otevřený bufet, kde skupujeme poslední čtyři byrky.

Pláž ve městě je nacpaná k prasknutí, ale nás v těch 40 stupních láká jen stín našeho pokoje. Až do večera – jak to dělá většina Albánců.

Večer je promenáda na břehu moře plná nejen korzujících Albánců, ale i prodejců pečené kukuřice, nafukovacích balónků, hraček a kolotočů. Zkrátka xhiro-time.

Den 14, čtvrtek 26. 7. 2007

Původně jsem si myslel, že do Berati, města ve střední Albánii, budeme muset jet s přestupem. Včera jsme ale na autobusovém nádraží – ano, i Sarandë má autobusové nádraží – uviděli ceduli, že do Berati jezdí přímý autobus v osm ráno. V osm jsme tedy na nádraží, snídáme byrky, pozorujeme cvrkot na ulici – na rohu jsou sroceni chlapci a asi čekají na práci – a čekáme na odjezd.

Čeká nás jen 220 km, v Albánii to však znamená téměř celodenní jízdu. Trasa po pobřeží by byla na počet kilometrů kratší, ale úsek do Vlorë není v dobrém stavu, proto jedeme přes Gjirokastër. U Ballshe projíždíme kolem naftových polí. Do Berati přijíždíme po šesti hodinách.

Berati (Berat)

Jak praví náš průvodce Berati je jedno z nejstarších a nejatraktivnějších měst v Albánii. A na první pohled je to pravda. Jeho mešity a kláštery byly v době ateistického řádění uchráněny zničení a v roce 1976 bylo město albánskou vládou prohlášeno za město-muzeum. Centrem protéká řeka Osum, jež v nejužším místě protéká mezi vysokou skalou s beratskou pevností na vrcholu a starou čtvrtí Gorica, jejíž bílé domy šplhají do protějšího kopce.

Penzion Berati je v uličce kousek od autobusového nádraží. Narážíme na něj díky reklamě, kterou má na hlavní ulici. A je to dobrá volba. Celý ho obhospodařují ženy – od recepční přes servírky až po uklízečky. V příjemné restauraci v přízemí si dáváme kafe turke a sprádáme plány pro obchůzku města – až opadne největší vedro.

Co se týká počasí, tak jsme asi zvolili nejméně vhodnou dobu – i rok. O prázdninách je vždy největší vedro a prašno, ale tento rok počasí trhá všechny rekordy. Nynější vlna veder je už druhá letošní. O první jsem četl ještě doma a vůbec mě nenapadlo, že se budou týkat i nás. S až 45stupňovými teplotami přišlo také nebývalé množství lesních požárů. Zkrátka většinu dne musíme stejně jako Albánci strávit schovaní před sluncem. Venku se dá vydržet do 11 dopoledne a pak až od šesti večer. Vždy když toto pravidlo porušíme – což děláme více než bychom měli, jinak bychom z Albánie nic neviděli –, jsme večer úplně vyčerpaní a vyprahlí. A k tomu ještě Albánci. Jsou milí a nápomocní, ale jejich pohostinnost se nedá srovnat s pohostinností Asijců. Přijdou mi vykořenění. Jakoby nevěděli co se sebou, kdo jsou a jak se mají ve světě, který je po desítkách let naprosté strnulosti vrhnul do víru otevřené společnosti, zorientovat a pohybovat. Víím, že bych neměl srovnávat a už vůbec ne hodnotit své „hostitele“, ale kontrast mezi tím, jakou má Albánie mezi českými turisty pověst úžasné země a tím, jak to cítím já, je tak velký, že se divím, že už jsem o tom nenapsal dřív. Ale možná to bude jen tím letošním znervózňujícím vedrem, vlhkem a prachem. Anebo mi něco podstatného uniká a změnil bych názor, kdybych to mohl pobýt déle? Kdo ví?

Takže Berati. Jakmile vyhasne denní výheň, vyrazíme do křesťanské čtvrti Gorica. Je to asi nejfotogeničtější část města. Bílé natřené domy, křivolaké uličky, terasy a zahrady porostlé vínem a příjemný klid. A taky roztomilý kostelík s freskami, postavený přímo pod skalou a klášter svatého Spyridona, který se svým podloubím a předzahrádkou vypadá jako by sem byl přenesen odtud ze Španělska. No, vedra by tu na to bylo dost.

Park v sousedství bulváru Kryesor a bulvár samotný je zdejší xhiro zóna. Skupinky hrající domino, večerející, tancující nebo jen pobíhající kolem.

Den 15, pátek 27. 7. 2007

Berati je obydlen již 4000 let – pohoří Tomorri s 2416 metrů vysokou horou Çuka Partizan, jež se zvedají nad městem, jsou odedávna posvátná. První stopy osídlení v oblasti beratské pevnosti pochází ze 4. století př. n. l.

V toku času byl Berati nesčetněkrát obléhán, patřil Makedoncům, Římanům, Byzanci, Otomanům. Ten intenzivní zájem proto, že se nacházel na křižovatce obchodních tras. Jméno města může pocházet od jednoho z jeho dočasných pánů – v turečtině znamená *berat* vyznamenání nebo řád. Také ale může být odvozeno od jeho slovanského pojmenování Beligrad.

Městu vévodí pevnost postavená na vysoké skále nad řekou Osum. Pod pevností, přístupný pouze po strmé pěšince od nábřeží, se ke skále tiskne malý kostelík svatého Michaela. Nechávám Táni dospat v hotýlku a vydávám se k němu po ránu sám. Cihlový kostelík s miniaturním pidi-nádvořím je sice zavřen, ale pohled z výšky na řeku, kamenný most a Goricu na protější kopci, je úchvatný. A to nejsem ani v půlce výšky pevnosti – odtamtud teprve bude pohled!

Kamenná ulice nahoru k pevnosti by byla nepřijemně strmá i v českém počasí, natož středomořském. Procházíme první mohutnou branou, ve druhé platíme vstupné 100 leků a ocitáme se na nádvoří. Ani tady výstup nekončí – na vrchol pevnosti se budeme ještě muset vyšplhat. Teď ale lezeme na bránu a díváme se dolů na město. Jsme tu sami – kromě dvou svatebních párů, které se fotí na svatební fotky.

Pevnost je stále obydlena. Vlastně je to normální součást města, jen o pár set metrů nad ním. Její obvodové zdi a vstupní brány jsou stále v perfektním stavu. Je příjemné bydlet na místě, kde nejezdí žádná auta.

Z nádvoří vedou dlážděné ulice do několika směrů. Vydáváme se tím prostředním, který nás přivádí ke kostelu sv. Marie (kisha e Shënmërisë). Malé dveře se otevírají do úzkého čistého nádvoří s klenutým podloubím. Zde je Onufriho muzeum. Onufri byl jedním z největších albánských malířů ikon 16. a 17. století. V muzeu visí mnoho ikon, které namaloval speciálně pro beratskou pevnost. Na některých svých ikonách používal techniku ze 14. století – pozadí ikony je vytepano ze plechu a namalovány jsou pouze tváře.

Dlážděné uličky stoupají stále výše až ke kruhové baště s albánskou vlajkou, ze které je fantastický výhled na celé město. Hluboko pod námi se ke svahu tiskne malinký kostel svatého Michaela, kde jsem byl dnes ráno.

Cestou zpět se dostáváme se do nejvyššího bodu – jádru pevnosti ze 13. století. Toto jádro bylo obeháno 520 metrů dlouho zdí (neplést ze zdí celé pevnosti – ty dosahují délky několika kilometrů) se šesti strážnými věžemi. Na svahu pod pevností stojí cihlový kostel nejsvětější Trojice, od něž je výborný pohled na beratské sídliště na západě města – doslova střet dvou světů pokud dostanete do hledáčku kostel a sídliště zároveň.

Okružní procházku podél hradeb pevnosti (ano, dají se celé obejít) končíme u několika malých kostelíků s ikonami, kus před vstupní branou. Nejroztomilejší z nich – poměrně malý kisha e Kilti se čtvercovým půdorysem, má freskami pokrytý celý interiér.

Zmožení z několika hodin pod přímým sluncem ležíme v hotýlku na posteli až do večera. Tohle období roku opravdu není pro návštěvu Albánie nejlepší.

Den 16, sobota 28. 7. 2007

Dnes není takové vedro. Sice je to pořád víc, než na co jsme zvyklí z domu – těsně pod 40 stupni, ale pokles pěti stupňů je hned cítit. Míříme do Tirany, která má v létě pověst prašného betonového pekla – tam nás bude možná knokautovat i těch milosrdných 40 stupňů.

Teď už nás čeká jen samá rovina. V Albánii jsou sice všude kopce, ale ve srovnání s horami na východě jsou to krtiny, takže vlastně „rovina“.

Tiraně (Tirana)

V centru Tirany nás vítají barevné paneláky. V minulosti byla Tirana stejně šedivá jako každé jiné město socialistického bloku. Tak tomu bylo až do pádu komunistického režimu na přelomu let 1990/91. Od té doby se Tirana obarvila širokou paletou barev, pro některé obyvatele až příliš pestrou. Dlouhý půst šedivosti dal prostor pro druhý extrém.

Tirana je podle očekávání betonová džungle s dlouhými hady aut na širokých bulvárech. Bydlení je tu dražší než ve zbytku Albánie, ubytováváme se v centru, kousek od ulice Georgie W Buse, jak později zjišťujeme (prezident tu byl před pár týdny a vzhledem k americkému postoji vůči Kosovu je Albánie proamerická).

Řekli jsme si, že oběd si dáme na hlavním tiranském trhu. Ten je dnes asi už jen torzem – těch pár stánků se nedá srovnávat ani s trhem v daleko menší Korčë. Tirana už žije moderními nákupními centry. Pár levných jídelen tu ale ještě naštěstí zůstalo.

Procházka po Tiraně je dnes vlastně procházkou mezi naleštěnými „památníky“, ať už komunistickými – např. mramorovou Pyramidou, otevřená v roce 1988 jako muzeum Hoxhova života, dnes konferenční centrum (a na svém vrcholu stále ještě nesoucí modrobílý nápis „Welcome president Bush“), obrovské „kvádry“ Palác kultury a Národní historické muzeum, obojí na ústředním Skanderbegově náměstí, Univerzita na náměstí matky Terezy, či stovky dalších kvádroidních socialistických staveb. Nebo konzumními – nákupní centrum na bulváru Bajram Curri, skleněné mrakodrapy na bulváru Deshmoret e Kombit, Kolonat – albánská imitace Macdonald's (chytře postavený hned vedle univerzity) – a hlavně prosklené a naleštěné obchody a butiky na všech hlavních ulicích. Celkem tedy nic moc zajímavého.

Tirana začíná být trochu zajímavá při soumraku a hlavně po setmění. Medové světlo zapadajícího slunce barví ulice do příjemných teplých barev. Monumenty kolem Skanderbegova náměstí jsou divoce osvětleny a sám Skanderben na koni, tyčící se uprostřed náměstí vedle velké albánské vlajky, září jako vánoční stromeček. Procházku dál od centra – k železničnímu nádraží, ale odhaluje, že ne vše je tak „krásné“. Tady například ani hlavní ulice nemají asfalt.

Den 17, neděle 29. 7. 2007

Vzhledem k drahému ubytování se ráno stěhujeme jinam. Vedro a smog nás přímo ženou pryč z města. Ještě tu ale jeden den zůstaneme, protože se chceme podívat na 1611 metrů vysokou horu Dajti – součást stejnojmenného národního parku 25 km od centra města.

V hotelu nám vysvětlili jak se tam dostat. Nejprve jedeme autobusem MHD z bulváru Qemal Stafa na konečnou, kde přeseďme na pravidelný minibus Dajti Expres, který nás zadarmo odváží ke spodní stanici lanovky – ano, na horu byla v srpnu 2005 zprovozněna lanovka.

Cesta lanovkou je impozantní – vystoupali jsem minimálně 1000 metrů nad Tiranu, nad rozeklanými skalami, jezírky, osamocenými usedlostmi a lesy. Celý obzor je zahalen v obvyklé mlze, město pod námi můžeme jen tušit. Velká škoda, ten pohled by byl úchvatný.

Horní stanice lanovky a její okolí se stále ještě dodělávají. Už tu však funguje restaurace a na prašném parkovišti čekají terénní vozy, které návštěvníky odvezou do vysoko položených exkluzivních restaurací s výhledem na púlkú Albánie. Pokud tedy nad Tiranou nevisí smog a prach jako dnes.

U parkoviště je velká mapa okolí s označenými cestami. Bohužel na ní není poznat kde stojíme. A značení se jaksi nedostalo do reálu – je jen na mapě. Pak mi dochází, že vlastně není potřeba. Alespoň pro Albánce ne. Ti pěšky nechodí. Buď sem přijedou svým autem, nebo se nechají vyvézt. Pro cizince, kteří se chtějí projít po okolí to tu zatím moc není.

Důvodem může být i přítomnost telekomunikačních věží, kolem nichž jsou široké zakázané zóny. Pořád by ale bylo lepší vědět kde jsem. Takhle můžu naopak nechtěně zabloudit někam, kde nemám co dělat, což se nám samozřejmě stalo po půlhodinové chůzi cestičkami k vrcholu. Voják se samopalem nás ale zdvořile upozorňuje, že tu nemáme co dělat.

Tirana je teď na pobyt opravdu nepřijemná, což si hodně jejích obyvatel zpřijemňuje cestou sem, na neoficiální „tiranské piknikoviště“. Bohužel pro zdejší přírodu. Při brouzdání po lesích a lukách na svazích hory neustále narážíme na pozůstatky takových pikniků.

Typický výjezd albánské rodiny do přírody (že jde o národní park nikoho nezajímá) vypadá následovně. Z města se přiiítí v autě. Nejlépe mercedesu (kterých je v Albánii bezkonkurenčně nejvíc na hlavu v celé Evropě – většina je ukradená na Západě). Ze silnice sjedou na louku a dojedou až tam, kde se chtějí usadit. Vyskáčou z auta a začnou hulákat jako by byli v hlukem přeplněné Tiraně. Vlastně ne. První co udělají po vyskočení z auta, je puštění kazeťáku naplno. Pak teprve začnou hulákat – protože se neslyší. Následně vystěhují z auta celý obývák, který si přivezli sebou – skládací stolečky, židličky atd. Na ně rozbálí piknikovací potřeby a dají se do užívání. Po skončení pikniku vše nepotřebné – šlupky, pytlíky, obaly, prázdné lahve – odhodí na louku. Složí obývák, vypnou hulákání kazeťáku, někdy vypnou i sebe, naskáčí do auta a odfrčí zpět do města.

I přes toto řádění řadových Albánců je příroda v parku na spoustě míst nenarušena. Albánci jsou líní poodejít od auta dál než 10 metrů, což paradoxně chrání přírodu. Krásné lesy jsou protkané asfaltovými cestičkami a občas narušené betonovým bunkrem.

Dají není jediným místem kam se v Tiraně vydat za přírodou. Na jižním okraji města, hned z univerzitou, se rozkládá park a za ním jezero. Z místa kde bydlíme (kousek od univerzity) e k němu dá pohodlně dojít pěšky. A navečer, když ustoupil vedro, je to příjemná procházka. Svou odlišností od betonové Tirany (i když jeden břeh jezera je betonová hráz) je to místo přímo předurčeno k večernímu xhiru. Na břehu jezera je hospůdka s velkou zahrádkou a spousta stánkařů s občerstvením. Na západ není nejvábnější pohled – slunce tam právě zapadá za paneláky – a všude se povalují odpadky, ale... nic prostě není dokonalé.

Den 18, pondělí 30. 7. 2007

Asfalt Skanderbegova náměstí je plný děr a výmolů. Jdeme po něm cestou z hotelu na vlakové nádraží, odkud nám odjíždí vlak do Durrësi. Náměstí – centrum Tirany – je asi v polovině cesty. Albánie má jeden z nejkvalitnějších asfaltů v Evropě. Údajně je jím vydlážděna část Paříže. Kovářovi kobyla chodí bosa i v Albánii.

Na bulváru Zogu i Pare vedoucím z náměstí až před nádraží mjíme UFO University (tak se opravdu jmenuje), pak řadu bufetů s byrky (na rozdíl od zbytku Albánie zde mají byrky i odpoledne a večer) a také pár moderní skleněných budov s kanceláři a obchody. Je to jedna z výstavních ulic Tirany. K dokonalosti už jí chybí jen napojení na ulici před nádražím – ta je totiž rozkopaná a bez asfaltu.

Tiranské nádraží má pouhé dvě nástupiště. Albánské železnice prý vlastní i české vagóny, ale vagóny našeho vlaku české nejsou, stejně tak jako jsem v našich vlcích zatím neviděl vagóny bez oken a rozřezané sedačky naposledy před deseti lety. Většina cestujících jsou místní, kteří podle zavazadel (igelitka s ručníkem, pitím a čtením) jednoznačně jedou do Durrësi na pláž. Vlakem je to slabá hodinka cesty a rozdíl mezi prašným vnitrozemím a čerstvým mořským vánkem je ve žhavém létě nebetyčný.

Prach nás provází i celou cestu vlakem. Vlak jej víří z vyprahlých ulic, polí a silnic. Jako všude jinde i z vlaku se líp kouká na charakter života než z autobusů. Někdy mám pocit, že vlaky projíždí doslova ložnicemi a obýváky místních obyvatel. Vysoké náspy, čníci nad domy a zahrady, umožňují nahlédnout daleko za ploty a zdi zdejších usedlostí, většinou betonových. Podobně jako v zemích třetího světa i albánské domy jsou houfně nedostavěné, trčí z nich dráty na všechny strany a podobou zahrad či dvorů se taky moc nezabývají. To ale není výtka, jen pozorování.

Přejíždíme několik silnic se závorami zatíženými kameny v kovových koších, stavíme na několika malých, otlučených, ale barevných nádražích, podjíždíme místní dálnici Shkodër – Tirana a už jsme na předměstí Durrësi. Stejně prašném a rozestavěném jako v Tiraně. Na pozadí přibližujícího se nádraží začínají vystupovat moderní obytné komplexy pro bohaté a vítá nás velká reklama na Vodafone.

Durrësi (Durrës, Drač)

Durrësi je jedno z mála měst albánských měst, které má i slovanský název – Drač. Je to taky nejznámější albánské město, jež se při pádu železné opony ocitlo v západních novinách. Právě zde tisíce Albánců vyšplhalo na lodi směřující do Itálie a vytvořilo jakési obdoby indických vlaků ověšených hrozny cestujících. A dnes je to město, které na svoje pláže láká nejen albánské Albánce, ale i Albánce z Makedonie a Kosova, jak je poznat na značkách aut.

My jsme sem vlastně přijeli taky hlavně za mořským vzduchem. Proto se v centru moc neohříváme a nasedáme na bus MHD, který nás odváží na jih podél pobřeží.

Pláže Durrësi nejsou míněny pro ty, kdo hledá klidný odpočinek daleko od davů. Hotely se podél pobřeží táhnou n kilometrů od centra a pláže jsou nacpané lidmi. Taky proto píšu, že jsme sem přijeli za mořským vzduchem a en za koupáním. To se tady prostě nedá. Ale klima je tu daleko příjemnější než ve vnitrozemí – což je to, co teď nejvíc chceme.

Pro koho jsou zdejší pláže hlavně určeny je ihned zřejmé jednak ze SPZ návštěvníků, ale taky ze jmen hotelů a restaurací. Několik z nich má v názvu Gjakova, Tetovo, či Prozření, což jsou největší města s albánskou většinou v Kosovu a Makedonii. A zdejší Albánci jim – bohatším bratrům – ve všem nadbíhají.

Vystupujeme... někde. Opravdu nevím kde. Je to tu všude stejné, tak je celkem jedno kde se upíchneme. Hledáme hlavně levné ubytování kam se složíme a odkud budeme moci navštívit Durrësi. Jsme už na konci cesty, tak chceme odpočívat, na což si vyhrajujeme dva dny. Nakonec nám Táni sehnala pokoj v právě dostavěném domě s byty na pronájem, které tu rostou jako houby po dešti. Od pláže je to asi 30 metrů, z nichž těch posledních 10 se nedá překonat kvůli trochu velké hustotě hlav na metr čtvereční. Ale máme klid. A mořský vzduch.

Durrësi je přístavem již od 7. století př. n. l., má tedy svoji část antické historie, byť pro dnešní generaci se hmotně příliš mnoho nedochovalo: amfiteátr, římské lázně a zbytky obranných zdí. První město postavené na tomto místě se jmenovalo Dyrrhachion a vedla z něj jedna z větví Via Egnatia, cesty spojujících Řím a Byzanc.

Dnes je se 110 000 obyvateli Durrësi druhým největším albánským městem – po Tiraně se 600 000. Díky příjemné pobřežní promenádě, pěší zóně v centru a spletitým ulicím však naopak vede 6:1 (nebo spíš 0) nad Tiranou.

Živé ulice Durrësi ukazují, že jsme v dovolenkovém městě. Minisukně a šaty na ramínkách jsou zde ještě rozšířenější než v Sarandě, o Tiraně nemluvě. Pořád se mi nechce věřit, že jsme v muslimské zemi.

Pěší zóna Tregëtare je nově vydlážděná, plná upravených krámků a při pohledu od přístavu se v jejím čele rýsuje mešita, stolky před kavárnami jsou obsazené.

Z pěší zóny uhýbáme do postranní uličky. Mezi domy je tu skryt největší římský amfiteátr na Balkáně. Pochází z 2. století, měřil 40 × 60 metrů a zábavě se v něm mohlo oddávat 15 000 diváků. Odkrytý je pouze z části, protože na něm stojí domy. Přesto je poměrně snadné si udělat představu o jeho rozloze. Stejně tak jako o zázemí divadla – chodby a sklepení jsou přístupná. Z ulice nad divadlem je kontrastní pohled na jeho kruhové hlediště s novými paneláky v pozadí.

Den 19, úterý 31. 7. 2007

Největším albánským hrdinou, který v vedl v 15. století boj proti Otomanské invazi, je Gjergj Kastrioti, více známý jako Skanderbeg. Nese po něm jméno hlavní tirsanské náměstí, kde také stojí socha Skanderbega na koni, doplněná albánskou národní vlajkou. Každé město má jeho ulici nebo náměstí, avšak jen jedno město se může pyšnit tím, že bylo jeho základnou. Je jím Krujë, městečko na úpatí horského masívu Mali i Skëndërbeut, asi 40 km od Durrësi.

Krujë leží v horách, 10 km nad městem Fushë-Krujë (Dolní Krujë), které je zastávkou na hlavním silničním tahu Tirana-Skodër. Z Durrësi jezdí furgony do obou z nich, ale do Krujë jich je daleko méně. Nejprve se snažíme nalézt přímý furgon, ale nakonec rezignujeme a nasedáme odjíždíme do Fushë-Krujë. Ve Fushë-Krujë, na chaotickém stanovišti furgonů spojeném s tržištěm, pak přesedáme na další furgon, který nás vyváží krásnými jehličnatými lesy do kopci obklopené Krujë.

Krujë (Kruja)

Centrum Krujë je malé, jeho poznávacím znamením je velká socha Skanderbega a hotel Skanderbeg. Město je postaveno v horách, většina ulic poměrně prudce stoupá do kopce, domy jsou pokryty oranžovými taškami. Procházíme bazarem, který byl pečlivě zrekonstruován a dnes slouží výhradně pro obchody se suvenýry. Má být jedním z nejlepších místem v Albánii kde nakoupit suvenýry. Mezi turisty asi nejvíc letí malé kamenné bunkry ve tvaru popelníků, protože ty má skoro každý krámk. Zajímavější jsou tradiční vlněné kónické čepice *qelshë*, koberce, košíčky vydlabané ze starých olivovníků, dřevovězby.

Z bazaru ve tvaru L vycházíme na silnic vedoucí přímo k hradu, bývalém sídlu Skanderbega. Hrad, postavený na vyvýšenině, je samozřejmě vidět už z příjezdové cesty do Krujë. Jeho kamenná věž je jedním z nejznámějších – a nejvíce propagovaných – symbolů Albánie. Uvnitř hradu je několik muzeí, restaurací, stánky s občerstvením a samozřejmě pouliční prodejci suvenýrů. Především je ale pěknou ukázkou – i když daleko menší než Berati – albánského středověkého opevněného města.

Nejvýše se nachází kamenná věž a zbytek je postaven ve svahu pod ní. Nejnižší jsou domy poddaných. V jednom z nich, kdysi patřícím bohaté rodině Toptani, je Etnografické muzeum. Umožňuje vidět tradiční rozčlenění domu a domácnosti. Ve spodním patře byl chován dobytek a uskladňovány a lisovány olivy. V horním patře žila rodina v místnostech hojně pokrytých koberci, obložených dřevem a zateplených kožešinami.

Velká část pozemku hradu je nezastavěná země vyprahlá na troud a pokrytá seschlou žlutou trávou. V nejnižší části je však malá čtvrť s několika uličkami – kamenné bludiště s kamennými domy. Sem se „ukrýváme“ před sluncem. I když ukrýváme je silné slovo, protože si tu není kde sednout a odpočinout. A hele, vlastně je! Hned vedle *teqe* (bektašistická svatyně) rodiny Dolma je starý kamenný *hammam* (veřejné lázně).

Sousední *teqe* je malý beктаšistický chrám. Bektašismus je súfijská odnož islámu, založená ve 13. století. Do Albánie se dostala s Otomany a dodnes zde „žije“ – důkazem je i toto *teqe*, které má ve správě krujská rodina Dolma. *Teqe* stojí na miniaturním nádvoří s dvěma hroby stíněnými olivovníkem. Ve svatyni s kopolí, jež ještě nese zbytky fresek, je několik náhrobků přikrytých zeleným plátnem.

Bektašism byl pro zdejší horaly přitažlivý tím, že jeho rituály byly blízko lidovým zvykům. DO Albánie se dostal s derviši, kteří se snažili začlenit do něj místní zvyky a tradice. A právě *teqe* byly jejich svatyněmi. Bektašistou byl například také Ali Pasha Tepelenë. Po vypovězení z Turecka je od roku roku 1925 sídlem beктаšistů Albánie.

Při hledání dopravy z Krujë do Fushë-Krujë pozor! Řidiči furgonů se vás budou snažit přesvědčit, že si je musíte najmout jako taxi, což přijde na 10násobek normální taxy. Je potřeba trochu trpělivosti, ptaní se různých řidičů a hlavně nepřijít později než v raném odpolední. Z Fushë-Krujë jezdí do Durrësi furgonů dostatek.

Den 20, středa 1. 8. 2007

Začíná náš poslední den v Albánii. Autobus z Durrësi do Shkodëru odjíždí z autobusového nádraží, které je přímo před vlakovým nádražím – v Albánii nevídaně pohodlné řešení. Durrësi je vůbec celkem organizované (a relativně čisté) město – vedle pláží to možná bude jeden z důvodů proč přitahuje tisíce návštěvníků.

Za hodinu a půl se před námi vynořuje skála s hradem Rozafa a přejíždíme most přes řeku Kir. Přijíždíme do Shkodëru a uzavíráme tak náš albánský okruh.

Shkodër (Shkodra, Skadar)

Na rozdíl od prvního příjezdu do Shkodëru mám pocit, jako bych se vracel na důvěrně známé místo. Známe ulice, křižovatky, domy, parky. Víme kde co je, což také využíváme ke zjištění dopravy do Černé Hory. Chceme jet minibusem, ale ranní už odjel a odpolední pojede ve tři hodiny. Potkáváme mladého tureckého Australana, který je na cestě po Evropě. Jede z Turecka, kde má část rodiny a míří na studia do Anglie. Ani nám ani jemu se nechce čekat na minibus, tak spolu domlouváme taxi. Shodou okolností potkáváme i skupinku Čechů, kteří taky míří do Černé Hory – ti si berou další taxík.

Taxi nás veze pouze na hranici, kde jsme přepokládali, že bude návazná doprava. Bohužel není. Překračujeme čáru a dáváme se všichni do stopování.

ČERNÁ HORA

Po chvíli stopování se rozdělujeme na skupinky, ale ani tak nám nikdo nezastaví. Vyrážíme tedy pěšky do 10 km vzdáleného Vladimír, první vesnice v Černé Hoře. V polovině cesty se na nás usmívá štěstí. Zastavuje nám albánský taxikář, který z Tirany veze do Ulcinju mladou Albánku (žije v New Yorku, v Albánii je na dovolené a stejně jako my míří do Budvy). V Ulcinju se s ní loučíme – nečeká na autobus a vyráží do Budvy dalším taxíkem. Ani se nedivím – bus jede za tři hodiny – až ve tři odpoledne.

Stejně zdoluhavé bylo i hopkání z Černé Hory do Albánie. Jen to potvrzuje jistou uzavřenost Albánců – přímá spojení se sousedními zeměmi mají pouze s městy, kde žije většinová populace Albánců. Ulcinj toto kritérium splňuje, proto má přímé spojení (byť jen dva minibusy denně). Ale třeba Podgorica, hlavní město Černé Hory, vzdálené od albánské hranice stejně jako Ulcinj, přímé spojení nemá. O Budvě, největším letovisku na černohorském pobřeží, ani nemluvě.

Budva

Budva je nejturističtější místo na jadranském pobřeží Černé Hory. Má fascinující Staré město, spoustu možností ke čvachtání se v moři (ať už ve městě nebo mimo něj), přístup na neobydlený ostrov svatého Nikoly a v sousedství má další zajímavá místa (Kotor, Sveti Stefan, Cetinje). To z ní v létě dělá město přečpané turisty. Proto pokud nemusíte turisty, do Budvy nejezděte. Nebo jen na výlet. Nám turisté nevadí, proto se usazujeme přímo v ní – centru prázdninového života Černé Hory.

Jednou z daní velké obliby Budvy je drahé ubytování. Nedaří se nám nic sehnat – tedy nic pod 50 euro (v Černé Hoře se platí eurem) na osobu a noc –, tak se ptáme v informační kanceláři na autobusovém nádraží. Po pár telefonátech pro nás mají ubytování v domácnosti za 20 euro na člověka. Je to snad úplně nejvíc co jsem kdy za bydlení zaplatil, ale jelikož už jsme skoro tři a ne jen dva, nepřipadá v úvahu plácnout sebou do křoví a přečkat noc pod širým nebem.

V malém bytě naší rodiny dostáváme malinkatý pokojík. Anglicky umí jen dcera (už dávno bydlí jinde se svým manželem a mimochodem je taky v šestém měsíci jako Táni), ale zas tak moc to nevadí – srbština a čeština jsou dost podobné na to, abychom si rozuměli. Dostáváme klíč, instrukce o vodním režimu v Budvě (v létě je vzhledem k zněkolicenásobením populace města nedostatek vody, která se tak pouští jen od půlnoci do asi šesti ráno) a je to.

Do Budvy jsme přijeli asi v šest a teď už se setmělo. Vyrážíme na obhlídku 100% turistického města. Vlastně jsem v žádném takovém profláknutém letovisku ještě nebyli. Zní tu čeština a minimálně jedna restaurace točí české pivo Černá Hora.

Mimochodem jedním z partnerským měst Budvy je Banská Bystrica. Možná proto se jedna pláž jmenuje Slovenská a hlavní ulice Slovenska obala. A další mimochodem – před měsícem tu byl koncert Rolling Stones, který navštívilo 35 000 diváků – to je 3násobek počtu obyvatel Budvy. S 11 000 obyvateli je tak Budva nejmenší město, kde Rolling Stones hráli.

Den 21, čtvrtek 2. 8. 2007

Ráno kupujeme jízdenky do Dubrovniku. Jedeme sice až pozítí, ale autobusy podél pobřeží jsou dost často vyprodané, tak nechceme nic nechat náhodě. Nechce se nám zase celý den hopkat 150 km s několika přestupy, jako cestou z Dubrovniku do Albánie, a přímý bus navíc jede jen jeden denně – navíc v šest ráno.

Budva je na rozdíl od Albánie čistá. Žádné odpadky na ulicích, žádný smog. Zamořena je jen tisíci turisty – včetně nás dvou a půl.

Dnešní Budva leží na pobřeží podél dlouhé pláže. Na západní straně z ní vybíhá poloostrov se Starým městem (Stari grad), naproti, asi dva kilometry od pobřeží, se tyčí do výšky ostrov svatého Nikoly. Ostrov je neobydlený, ale odplouvají k němu čluny. Z jeho vrcholu musí být výborný pohled na celou Budvu a hory vypínající se za ní.

Budva patří spolu s Risanem v boce Kotorské k nejstarším osídleným místům pobřeží. Založili ji Řekové, v 6. století jej dobila Byzanc a později Slované. Roku 1443 se připojila k Benátkám, pod nimiž zůstala 4 století – z této doby pochází dnešní podoba Starého města. Roku 1918 se stala součástí Černé Hory. Široké ulice, spousta květin, palmy, obchody. Popisovat to asi dál nemusím. Co však je hodno zmínky je Stari grad.

15. dubna 1979 postihlo Budvu tak silné zemětřesení, že většina Stareho gradu byla srovnána se zemí. Díky neskutečnému nasazení Černohorců však byl po 8leté lopotné a piplavé práci zrekonstruován do původní podoby. Takové, že pro netréované oko není tento zásah poznat.

Stari Grad je celý obehnan původními hradbami, v nichž je 7 vstupních bran. Je celkem jedno kterou se rozhodneme vstoupit – město je stejně bludiště uliček, které nemá smysl procházet nějak systematicky. Atraktivnost lokality z ní udělala cosi co známe z pražského Starého města – krásné kamenné uličky jsou plné butiků, obchodů se suvenýry a restaurací. Je tu i pár hotelů, patřičně drahých. Takto bych ani neřekl, že tu ještě bydlí obyčejní lidé. Uvidíme z hradeb, na které chceme vylézt.

Východní cíp Stareho gradu zabírají církevní památky postavené kolem náměstíčka Između crkava – kostel svatě Trojice z počátku 19. století s barevnou freskou nad vchodem a dva menší kostelíky sv. Sáva ze 14. století a sv. Marie z roku 840. Na náměstíčku stojí kovové hlediště – v létě je Budva místem večerních divadelních představení pod širým nebem.

Nad náměstím, v nejvýchodnějším cípu Stareho gradu, se tyčí budvanská pevnost. Vstupuje se do ní po mohutných kamenných schodech. Dlouhá obytná budova sousedí na straně k moři s rozlehlou terasou, která dnes bývá také využívána jako jeviště. Z terasy je výborný výhled na všechny strany – volné moře, ostrov sv. Nikoly, Stari grad, pláže a moderní Budvu. Ráj pro fotografy.

Vchod na městské hradby je z náměstí před pevností. Stejně jako do pevnosti i na hradby se platí vstupné. Obejít hradby – vedou podél města ze tří stran, čtvrtou stranu zabírá pevnost – by měl každý. Jednak je to příjemná procházka, ale především je možné nahlédnout na dvorky jinak skryté za zdmi domů. Nejde o to šmírovat lidi, ale vidět jak jsou domy vystavěny a jak jsou používány. Četné porosty z pomerančovníků, granátových jablek a vinné révy vytvářející na dvorcích stinné kouty jsou doplňovány lavičkami a slunečníky. Bujná vegetace na zahrádkách je plná květin a palem. Domy jsou krásně udržované – kamenné s dřevěnými okenicemi. Vše ladí, nejsou zde žádné moderní architektonické výstřelky. To samé platí o uličkách, které z výšky třetího patra působí ještě útulněji než z úrovně ulice.

V odpoledním žáru se schlazujeme mořem. Prázdniny zde probíhají v plném proudu – vodní skútry, jachty, paragliding, šlapací loďky.

Není možné si odpustit večerní procházku po promenádě a Starim gradem. Osvětlené jachty na molu ukazují, že Budva je oblíbeným přístavem pro plavby po Jadranu. Z toho důvodu je také přes léto mezinárodním přístavem. Stari grad je nacpaný lidmi stejně jako během dne – na procházce, večeři, u nákupech. Některé odlehle kouty působí až mysticky. Kamenné domy jsou na mnoha místech osvětleny z malého úhlu, takže hrboly kamenů vrhají na fasádu fantaskní stíny.

Den 22, pátek 3. 8. 2007

Podél pobřeží je mnoho letovisek. Jedním z nich je Sveti Stefan, bývalá rybářská vesnička. To už je ale dávno – byla přestavěna na luxusní hotel. Vždy jsme ho viděli jen z autobusu, tak dnes je konečně den na jeho bližší prozkoumání.

Doprava na krátké vzdálenosti podél pobřeží je dobrá – autobusy a minibusy jezdí minimálně každou půl hodinu a staví ve všech vesničkách. Jízda z Budvy ke Svetemu Stefanu trvá půl hodiny – z Budvy jej lze vidět.

Sveti Stefan

Silnice vede nad mořem a k většině vesniček je třeba sjet/sejít po serpentínách dolů. Před odbočkou do Sveteho Stefana je na silnici vybudováno odpočívadlo, z něž je dobrý výhled. Sveti Stefan je poloostrov spojený s pevninou úzkou hrází. Za ní se zvedají ochranné zdi a domy s cihlovými taškami. Červenou barvu tašek doplňuje zelená bujná vegetace a bílá kostelíka postaveného v nejvyšším bodě.

Scházíme ze silnice uličkami vinoucími se podél starých olivovníků. Ulice jsou prázdné, návštěvníci ještě snídají ve svých hotelích v Budvě a Kotoru. Písečná pláž u hráze taky zeje prázdnotou, slunečníky jsou ještě zavřené a plastová lehátka úhledně srovnána do řady. U hráze v malém zálivu se na vlnách houpou výlení loďky. Pláž i hráz jsou perfektně uklizeny.

Před vstupní branou stojí nákladní auto a nezdá se, že by bylo otevřeno. Ptáme se a dozvídáme se, že je zavřeno, protože probíhá rekonstrukce. Škoda, rád bych viděl co sem přitáhlo lidi jako Sophia Loren, Claudia Schiffer nebo Willi Brandt.

Sveti Stefan je asi nejexkluzivnějším hotelem na černohorském pobřeží. Roku 1442 na něm byla postavena pevnost, aby chránila rybáře před nájezdy Turků a pirátů. O 500 let později, v roce 1955 odešel poslední rybář a po rekonstrukci interiérů (exteriéry byly maximálně zachovány) byl otevřen jako exkluzivní hotel. Jeho sláva byla přerušena po rozpadu Jugoslávie a následní válce. Dnes už opět slouží svému účelu, i když se znovu upravuje, jak nám potvrzují v informační kanceláři v městečku. Až bude znovu otevřen, vstupné bude 5 euro.

Kotor

Dnešek jsme si vyčlenili na výlety do okolí Budvy. Na autobusáku v Budvě jen přeseďme z autobusu do autobusu a míříme do Kotoru, města, o němž jsem poprvé četl jako malý v román Julese Vernea „Matyáš Sandorf“. Román z 19. století pojednává o maďarském revolucionáři a z velké části se odehrává na jadranském pobřeží – od Terstu přes Dubrovnik až po Kotor.

Město Kotor leží v 28 km dlouhém zálivu zařezávajícím se hluboko do vnitrozemí a je výborně chráněn horami. Od 7. do 12. století byl důležitou pevností Byzantské říše. Pak se nad jeho vládu vystřídali srbští, bosenská a chorvatští králové. Od 15. století do roku 1797 byl součástí Benátské republiky. V této době odsud do světa vyráželo přes 400 lodí a dalších 300 jich brázdilo vody zálivu. Pak v ní až do roku 1918 kotvila flotila Rakousko-Uherska a za první republiky i československé lodě. Jde o nejjihnější evropský fjord, který je ve světě znám jako boka (záliv) Kotorská.

Vysoký horský masív obklopuje Kotor ze tří stran. V minulosti bylo nutné při pozemní cestě z Budvy do Kotoru objíždět celou boku, nebo vystoupat do Cetinje a po strmých serpentínách sjet do boky. Nyní je v horském masívu zbudován tunel, zkracující cestu o půl hodiny až hodinu.

Kotor leží na úplném konci boky. Jde o opevněné město, jehož 4,5 km dlouhé hradby sahají až vysoko do skal. Staré město je na seznamu světového kulturního dědictví, což se mimo jiné odráží v tom, že do něj nesmí automobilová doprava.

Vstupujeme jižní branou a noříme se do stinných uliček s vysokými domy po obou stranách. Bydlet zde, tak se cítím stále jako ve středověku. Kamenné domy jsou střídány paláci, ty kostely a kostely zase kamennými domy. Paláce pocházejí nejvíce z dob Benátské republiky. Zástavba je hustá, s mnoha malebnými náměstíčky, kavárnami, restauracemi, kašnami – ráj pro romantiky.

K náměstí Zbrani, hlavnímu a největšímu v Kotoru, přicházíme uličkami od jižní brány. Míjíme románskou katedrálu svatého Tryfona z roku 1166, jež stojí na místě ještě staršího kostela z 9. století a uličkou mezi paláci Bisanti a Besuca vcházíme na náměstí. Z druhé na něj vede vstup hlavní branou od přístavního mola. Věž s hodinami ukazuje návštěvníkům kaváren na náměstí jak dlouho už tu klábosí.

Výlet do Kotoru by nebyl celý, pokud bychom se na něj nepodívali z pevnosti svatého Ivana vysoko nad městem. Pěšina k němu začíná u kostela svaté Marie na náměstí 21. listopadu, na nějž také vede třetí městská brána. Kostel je ze 14. století, ale jako u mnoha jiných kotorských budov zde byly při archeologických vykopávkách odkryty pozůstatky starší stavby – biskupství ze 6. století. Ve stínu kostela a přilehlých keřů tu odpočívá plných 14 koček – nejviditelnějších stálých obyvatel starého Kotoru. Kočky jsou všude, ale tohle náměstí drží rekord.

Výstup k pevnosti bude dlouhý – převýšení je 260 metrů, čili 1350 schodů –, proto si v krámku u náměstí kupujeme zásoby vody. Ono se to nezdá, ale v e vedru kolem 40 stupňů ve stínu, přičemž většina stezky vede na slunci jde o docela atletický výkon. Obzvláště pro Tánu s 6měsíčním mimi v bříšku.

V jedné z posledních uliček města, před začátkem schodů k pevnosti, platíme vstupné do pevnosti. A pak už jen šlapeme a šlapeme a šlapeme. A k tomu pijeme a pijeme. Většina stezky jsou kamenné schody, na některých místech chráněné kamennou zdí. Jako dík z nadprůměrnou námahu se nám otevírá fantastický pohled nejen na Kotor, ale na celou boku. Zhruba v polovině výšlapu se zastavujeme u kaple Panny Marie uzdravující ze 16. století, který postavili ti, co přežili morovou ránu.

Po hodině a půl jsem u pevnosti. Překvapující je, že ač se při pohledu zdola zdála být na vrcholu skal, ve skutečnosti bude stěží v polovině.

Výhled na boku je dechberoucí. Těsně pod námi staré město a přístav s loděmi, na druhé straně zálivu, přímo před námi, vrch svatého Ilji – 768 m n. m., jehož rozložitý masív odděluje Kotorský záliv od Tivatského zálivu. V zálivu právě kotví velký pětistěžník, jako vystřižený z Verneova románu.

Nepočítám-li osamělého prodavače občerstvení je pevnost opuštěná. Táhne se po skalním podloží ve výškovém rozsahu alespoň třiceti metrů. Dnes už neslouží jako strážný bod Kotoru, ale alespoň nad ní vlaje státní vlajka Černé hory – zlatý orel v červeném poli lemovaném zlatou linkou.

Den 23, sobota 4. 8. 2007

Na autobusovém nádraží nás vítá krásný východ slunce. Ještě než sluneční kotouč sám vychází, posílá své posly ve formě vějíře zlatavých paprsků vystřelujících zpoza hor na východním obzoru. Jakoby se s námi Černá Hora chtěla rozloučit co nejdůstojněji.

Na rozdíl od cesty do Albánie, kdy se náš autobus z Hercegu Noveho do Budvy použitím přívozu přes nejužší místo boky vyhnul zdoluhavé cestě kolem celého zálivu, máme teď naopak možnost vidět celý záliv z blízka. Projíždíme tunelem a zastavujeme v Kotoru, abychom se pak vydali po silnici kopírující záliv až do Hercegu Noveho. U Perastu míjíme ostrůvek s kostelíkem svatého Jiří pak přívoz v Kamenari, nejužším místě zálivu, projíždíme Herceg Novi a stavíme na hranici s Chorvatskem.

CHORVATSKO

Dubrovnik

Do Dubrovníku přijíždíme v 9 hodin. Bus do Brna odjíždí v 7 večer, tak v úschovně na autobusovém nádraží necháváme batohy (za zavazadla podle počtu hodin) a vyrážíme do města.

Ani v Chorvatsku si neodpočineme od vysokých teplot a k tomu jsou ulice Dubrovníku jsou plné aut. Výrazně se nám ulevuje, když ze silnice zabočujeme ke schodům, jež vedou dolů ke starému městu.

Největším trhákem Dubrovníku je Staré město, asi tři čtvrtě hodiny pěšky od nádraží. Je to taková obrovská Budva. Až do roku 1909 se město jmenovalo Ragusa podle republiky Ragusa jejímž bylo od 14. století hlavním městem. Tvar republiky Ragusa je zodpovědný za ten úzký východní „cancour“ Chorvatska podél Jadranu. Slovanské jméno Dubrovnik pochází z dubravy neboli dubu. Historie osídlení sahá do 7. století, kdy bylo Slovany a Avary zničeno římské město Epidaurum (dnes Cavtat). Ti co přežili založili 25 km severně vesnici Lausa (jméno údajně pochází z řeckého *xau*, čili sráz), z níž později vznikla Ragusa.

Od roku 1979 patří Dubrovnik do světového dědictví UNESCO, což se projevuje v neskutečném náporu turistů. Kromě desítek autobusů, které nás míjely cestou do města, je to vidět už při vstupu do Starého města. Na náměstí před pilskou bránou se jich hemží stovky. Koupenu snídaní jíme ve stínu hradeb a nepřekvapuje nás, že stejně jako v Černé Hoře slyšíme poměrně často češtinu.

Staré město je obeháno vysokými kamennými hradbami, které jsou zcela kompletní. Je možné po nich obejít celé město – pokud se vám chce pochodovat 2 km na slunci a dát za to 50 kun, čili něco přes 200 Kč. Hradby byly postaveny mezi 13. a 16. stoletím a patří k nejlepším na světě. Jejich součástí je 16 věží a 3 pevnosti. V pilské bráně je velká cedule s podrobnou mapou starého města. Jsou na ni zaznamenány stovky míst, které byly zničeny nebo poškozeny ostřelováním Srbskou armádou během války 1991-2. Podobně jako v Budvě byla všechna škoda odstraněna a památky restaurovány. Oproti Budvě ji však nezpůsobila přírodní pohroma, ale lidská blbost.

Za branou, na náměstí s Onufriho fontánou, stojí rozsáhlý františkánský klášter. Náměstí značí začátek hlavní staroměstské ulice zvané Placa, nebo také Stradun. Podél ní se tyčí bělostné domy, zakončené věží s hodinami v sousedství paláce Sponza. Vše tu je vypucované, bělostné, radostné. Davy lidí proudí sem a tam. Pojídají zmrzlinu, ryby, coca-colu, pivo, fotí se, kupují suvenýry. Je skoro neuvěřitelné, že před 15 lety to byla válečná zóna.

Na protějším konci Stradunu od pilské brány je další brána, vedoucí ven z města k přístavišti. Odsud vyplouvají loďky do Cavtatu. Obcházíme přístav, kde kromě moderních jachet kotví taky jedna dřevěná středověká galeona. Na výspě za hradbami a pevností svatého Jana se sluní a koupou turisti.

Většina uliček Starého města jsou úzké a navzájem kolmé. Je snadné se v nich ztratit i s mapou – žádná totiž nepostihuje všechna zákoutí a zkratky mezi domy. Výborné pro malé kluky, kteří mají rádi tajemné zkratky a překvapivé

zvraty. Na náměstí před jezuitským klášterem stojí několik domů, na nichž je vidět, že během jugoslávské občanské války dostaly přímé zásahy. Jsou sice opraveny, ale odlišná barva kamenů prozrazuje novou nástavbu. U jednoho z nich takto byla „ustřelena“ celá dvě horní patra.

Severní čtvrť Starého města (od Stradunu směrem do vnitrozemí) leží výš než čtvrť jižní (směrem k moři). K severním hradbám stoupáme pěkně strmými schody tak úzkými uličkami, že do nich sluneční paprsky můžou dopadat snad jen dvě minuty denně. Samozřejmě v nich visí prádlo, klimatizace, satelitní talíře, lucerny a někde se vměstnaly i balkóny.

Na modrém nebi s bělostnými beránky se objevil kouř. Ještě jednou procházíme branou z města do přístavu a naskytá se nám zvláštní pohled. Na moři právě přistává letadlo, aby se po pár desítkách vteřin zase vzneslo. Nabírá vodu. A ten kouř je z požáru. Obracíme se ke kopci nad Dubrovníkem. Celý je zahalen dýmem a občas jsou vidět oranžové plameny. Tak letošní požáry dostihly už i Dubrovník.

Hydroplán se po několika minutách objevuje nad kopcem, prolétá kouřem a vypouští vodu. To se opakuje v intervalu asi 10 minut – „přistání“ na vodě, vzlet, obkroužení Dubrovniku nad mořem, přiblížení ke kopci, vypuštění vody a nabrání další várky vody. Letadlo hasí po celou dobu co jdeme městem zpět na nádraží a ještě pěknou dobu poté. Celkem několik hodin. Shořela však velká část kopce, ale mezi domy jsme požár neviděli. Snad se jej daří hasit. I když my už odjíždíme, žhavé léto u Jadranu ještě pokračuje.

Den 25, pondělí 6. 8. 2007

Jsme doma už od včerejška, ale požár v Dubrovniku se podařilo dostat pod kontrolu až dnes. Postupně se roztáhnul do délky 15 kilometrů a bojovalo s ním 250 hasičů. O šťastném konci můžete číst například na webu Českého rozhlasu <http://www.rozhlas.cz/izurnal/zahranici/zprava/368697>. A to je pro tento rok vše.

NÁKLADY

Albánie je cenami jako Evropa – alespoň ta střední. Pokud jste projeli Asií a po jejím vzoru doufáte v levné cestování typu hotýlek za 3 dolary a jídlo za půl dolaru, tak na ně zapomeňte. Můžete samozřejmě ušetřit dost podstatné částky stopováním (funguje, občas za něj ale budete platit) a přespáváním na divoko ve stanu či pod širákem. Pokud však jedete jako my s miminkem v bříšku, kdy si takovéto „šetření“ už jen z jisté základní zodpovědnosti nedovolíte, nebo chcete-li být jen ten nezákladnější komfort (každý den střechu nad hlavou, tekoucí vodu a nestarat se od dopravu), tak si na rozdíl od Asie v Albánii pěkně připlatíte. Ceny jsou občas uváděny v euro (v hotelích, doprava při přejezdech hranic apod.). Obecně je výhodnější vzít si sebou euro než dolar.

Nejdražší pro vás bude ubytování. My jsme průměrně platili kolem 1000 leků (250 Kč) na osobu, taky ale 1500 leků (375 Kč – ve Valboně a v Peshkopii), nebo naopak jen 300 leků (75 Kč – v kouzelném chanu v Korçë). Ceny ubytování vám většinou budou říkat za místnost, sazba za jednu osobu je často vyšší než 50 % ceny za dvojlůžák. Doprava je také celkem drahá. Průměrně vychází kolem 1 euro na hodinu cestování, což by při rozloze Albánie (je velká asi jako Morava) nebylo tak hrozné, pokud by měla normální silnice. Nemá, což například ze 100km přesunu dělá často cestu na 3 hodiny. Stravovat se dá levně byrky, čerstvou zeleninou, dobrým mlékem, jogurty, ovocem apod. Pokud natrefíte na jídelnu, můžete se také najíst levně (dvojnásobná porce rýže + fazole za cca 35 Kč), restaurace už jsou podstatně dražší.

Náklady na osobu

	Příprava	Albánie		Černá Hora		Chorvatsko		SOUČET
		lek €1 = 1201	Kč	euro	Kč	kuna €1 = 6,94 kn	Kč	
€1 = 29,45 Kč	Kč							
Doprava	3065	8620	2020	55,5	1643	70	337	7065
Ubytování		15 200	3730	60	1767			5497
Strava		11 200	2750	13,5	400	35,4	150	3300
Vstupy		1650	405	7	206			611
Suvenýry		3750	910					910
Ostatní	1216[1]	570	140			14	59	1415
CELKEM	4281	40 990	9955	136	4016	119,4	546	18 798
Dní			(18)		(3)		(1)	(22) [2]

[1] literatura

[2] dopočet do 24 dní je čas strávený dopravou z Dubrovníku a zpět

leden 2008

LITERATURA

- (1) Gloyer, Gillian: *Albania*, Bradt Travel Guides, Bucks 2006
 (2) Rellie, Annalise: *Černá Hora*, Jota, Praha 2006

DALŠÍ DENÍKY

Název	Rok	Země
Střípky z Izraele	1990	Izrael
Skandinávie	1991	Finsko, Norsko, Švédsko, Dánsko
Stopem do Paříže	1992	Francie
Blízký východ	1992	Turecko, Kypr, Sýrie, Jordánsko
Západní Afrika	1993-4	Ghana, Pobřeží slonoviny, Mali, Burkina Faso, Togo, Benin
Střední východ roku 1374 AH	1995	Turecko, Írán, Pákistán
Pobaltí	1997	Litva, Lotyšsko, Estonsko, Rusko
Cesta kolem světa - I.až IV. díl - Příloha I.: Statistika aneb kolik stojí cesta kolem světa? - Příloha II.: E-mailové zprávy	1998-9	Bělorusko, Rusko, Kazakstán, Čína, Pákistán, Indie, Nepál, Bangladéš, Thajsko, Malajsie, Singapur, Indonésie, Austrálie, Francouzská Polynésie, Chile, Velikonoční ostrov, Bolívie, Peru
Blízký východ	2002	Libanon, Sýrie, Jordánsko
Afghánistán	2004	Afghánistán, Pákistán, Spojené arabské emiráty
Albánie	2007	Albánie, Černá Hora, Chorvatsko

Všechny deníky si můžete stáhnout z internetové stránky e-časopisu <http://eCesty.cz>